

19—21 oktober.

Debatter m. m.

Måndagen den 19 oktober.

	Sid.
Minnesord över avliden ledamot av kammaren	3
Interpellationer av:	
Herr Svensson i Ljungkile ang. åtgärder för stärkande av rättsordningen i vårt land, m. m.	4
Herr Gustafson i Göteborg i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund	5
Herr Wedén ang. åtgärder i syfte att göra den statliga bostadspolitiken mera ägnad att stimulera särskilt effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, m. m.	6
Herr Helén ang. fastställandet av dyrortsgrupp för Stockholms grannkommuner	10
Herr Dahlén ang. vissa ändringar av överenskommelsen om frivillig bostadsfördelning	11
Fru Sandström ang. den av AB Linjebuss bedrivna verksamheten	12
Herr von Friesen ang. förstärkande av epidemiberedskapen, m. m.	16
Fru Sjöstrand ang. placeringen av Eksjö stad i dyrortsgrupp ...	17
Herr Dickson ang. placeringen av Lerums kommun i dyrortsgrupp	17
Fröken Vinge ang. effektivisering av arbetet med gallring av statliga myndigheters arkiv	18
Herr Gustafsson i Stockholm ang. den statliga priskontrollen ...	20
Herr Braconier ang. rätt för nyhetsbyråer till anonymitetsskydd ..	20
Herr Birke ang. tillämpningen av överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen	22
Herr Hagberg i Stockholm ang. frågan om införande av fem dagars arbetsvecka	24
Herr Håstad ang. utbildningen av lärare på enhetsskolans högstadium m. m.	25
Herr Senander ang. rådmannen F. Lundquists avlöningsförmåner	25

	Sid.
Tisdagen den 20 oktober.	
Fråga om remiss av motionen II: 617	26
Interpellationer av:	
Herr Widén ang. statsunderstöden till musikcirkelverksamheten . .	30
Herr Schmidt ang. företagsbeskattningskommitténs förslag beträffande investeringsfonder för fartyg	31
Herr Larsson i Luttra ang. sättet för värdering av skador på enskild egendom i samband med militära övningar	31
Herr Cassel ang. en översiktlig redogörelse för kostnaderna för genomförda socialåtgärder	32
 Onsdagen den 21 oktober.	
Interpellation av herr Håstad ang. AB Radiotjänsts kortvågssändningar	34

Måndagen den 19 oktober.

Kl. 2 em.

§ 1.

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord: Jag hälsar kammarens damer och herrar ledamöter välkomna till årets höstsession, som jag härmed förklarar öppnad.

§ 2.

Minnesord över avliden ledamot av kammaren.

Herr TALMANNEN yttrade: Ledamoten av denna kammare Adolf Wallentheim avled den 23 augusti. Wallentheim representerade sedan 1937 Stockholms län i kammaren. Som riksdagsman ägnade Wallentheim sitt största intresse åt landets skolfrågor, som han kom i nära beröring med i sin egenskap av ledamot och vice ordförande i statsutskottets andra avdelning. I sitt hemlän åtnjöt Wallentheim det största förtroende och nedlade ett betydelsefullt arbete i hemkommunen och i landstinget.

Vi minns honom som en försynt och god kamrat och lyser frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren ankomna protokoll angående den i § 32 riksdagsordningen föreskrivna fullmaktgranskningen:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 1 oktober 1953.

Till justitiedepartementet hade den 10 september 1953 från länsstyrelsen i Stockholms län inkommit fullmakt för

fru Anna-Lisa Lewén-Eliasson, Huddinge, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens andra kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:
Oskar Adelson.

Vid detta protokoll var fogad den däri avsedda fullmakten för fru Anna-Lisa Lewén-Eliasson, Huddinge, att inträda såsom ledamot av kammaren för tiden till den 1 januari 1957 efter herr Wallentheim, som avlidit.

Herr talmannen meddelade, att fru Lewén-Eliasson intagit sin plats i kammaren.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar om ledighet från riksdagsgöromålen:

Till Andra kammarens kansli.

Med anledning av utlandsvistelse anhålles om ledighet från riksdagsgöromålen under en månad från och med höstriksdagens början.

Washington den 14 oktober 1953.

Disa Västberg.

Till Herr talmannen i Riksdagens andra kammare.

För fullgörande av allmänt uppdrag och i samband därmed vistelse i USA

får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagen fr. o. m. den 19 oktober t. o. m. den 25 november 1953.

Bratteborg den 24 september 1953.

T. G. von Seth.

Till Riksdagens andra kammare,
Stockholm.

Undertecknad anhåller härmed vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen fr. o. m. den 19 oktober t. o. m. den 10 december 1953 för bevistande av Förenta Nationernas åttonde generalförsamling i New York.

Washington, D. C., den 8 okt. 1953.

Erik Hagberg,

Till Andra kammaren, Riksdagen,
Stockholm.

Undertecknad får härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 19 oktober och tills vidare för att fullfölja uppdrag som delegerad för Sverige vid Förenta Nationernas generalförsamling.

Leonia den 9 oktober 1953.

Brita Elmén.

Till Riksdagens andra kammare.

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med höstriksdagens början tills vidare för fullgörande av offentligt uppdrag.

Karlstad den 20 augusti 1953.

Manne Ståhl.

Till Riksdagens andra kammare,
Stockholm.

På grund av utrikesresa får undertecknad härmed hemställa om befrielse från riksdagsgöromålen till och med den 27 oktober.

Sala den 12 oktober 1953.

Sven Vigelsbo.

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 5.

Interpellation ang. åtgärder för stärkande av rättsordningen i vårt land,
m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp), som anförde: Herr talman! Under debatten omkring rättsfrågorna i våras framfördes dels i riksdagen och dels i pressen en del uppslag som syftade till att åstadkomma en förbättring av vår rättsordning. Det framstår i nuvarande situation som utomordentligt angeläget, att dessa förslag blir underkastade en objektiv prövning. De uppslag som framförts är bl. a. följande:

Inrättande av en appellrätt eller förvaltningsdomstol, som oberoende av regeringen och ovanför förvaltningen kan pröva det rättsenliga i en förvaltningsåtgärd.

Översyn av justitieombudsmannens befogenheter med särskild hänsyn till den mer än sekelgamla praxis, att JO ägnar uppmärksamhet endast åt förbrytelser eller missgrepp i tjänsten.

Inrättande av ett avstängningsinstitut, så att en domare, som är åtalad för svåra brott, ej kan fortsätta år efter år att åtnjuta full lön.

Stickprovsvis anordnad kontroll över myndigheters praxis i fråga om hemligstämpling av handlingar.

Utredning om ur rättssäkerhetssynpunkt mer tillfredsställande förfarande vid administrativa frihetsberövanden. En dylik utredning begärdes av riksdagen år 1952.

Högsta domstolen har nyligen avkunnat dom i frågan om den s. k. knivfällan. Domstolens majoritet har förklarat, att ehuru stadsfiskalens åtgöranden var olämpliga, kunde han enligt nuvarande lagstiftning inte dömas för sina åtgärder. Detta torde motivera en översyn av gällande bestämmelser. Vad som i detta fall förekommit har utan tvivel varit stötande för flertalet medborgares rättskänsla.

Oavsett vilken ställning man intar

Interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

till de framförda uppslagen synes det angeläget, att en grundlig prövning av dem snarast möjligt kommer till stånd. Med anledning härav får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet rikta följande frågor:

1. Vilka åtgärder har statsrådet vidtagit eller ämnar statsrådet vidtaga med anledning av de uppslag, som framkommit för att stärka rättsordningen i vårt land, såsom frågorna om inrättande av en förvaltningsdomstol, översyn av justitieombudsmannens befogenheter, införande av ett avstängningsinstitut för domare, inrättande av ett organ för undersökning av myndigheternas hemligstämpling av handlingar samt bättre förfarande vid administrativa frihetsberövanden?

2. När ämnar statsrådet låta företa en översyn av bestämmelserna för polisens arbete, som f. n. synes möjliggöra sådana icke önskvärda åtgärder som anläggandet av den s. k. knivfällan?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Den höjda levnadsstandarden i vårt land har bl. a. på ett helt annat sätt än tidigare möjliggjort för städernas invånare att få vila och rekreation ute i naturen långt borta från de trånga stadsgatorna. Sommarvillor och sportstugor har byggts — ofta genom eget arbete av människor i blygsamma ekonomiska omständigheter — industriföretagen har byggt semesterhem för sina anställda, och genom enskilt och all-

mänt initiativ har barnkolonier, sommarhem för ungdom o. d. tillkommit.

Flykten från landsbygden till de större städerna har skapat en mängd problem såväl för städerna som för landsbygden. Ett av de glädjande inslagen i denna situation är emellertid den flykt till landsbygden som särskilt sommartid ger städernas folk möjlighet att om än under en begränsad tid återknyta kontakten med naturen. Det måste därför ingå som ett viktigt led i en framsynt politik att tillse att lämpliga fritidsområden skapas inom räckhåll för tätbebyggelse.

Trakten kring Stenungsund utgör ett av de bästa fritidsområdena i Göteborgs närhet. Området är beläget endast 5 mil från Göteborg med goda kommunikationer och har en synnerligen omväxlande och vacker natur med skog och hav. Badmöjligheterna är utmärkta och en mängd människor har sökt sig dit. Ca 16 000 sommargäster bor i trakten. Där finns vidare ett tiotal barnkolonier, semesterhem för ett par av Göteborgs största industrier och ungdomshem. Därtill kommer alla tillfälliga besökare. Området kan ingalunda betraktas som fullt utnyttjat. Här finns fortfarande stora möjligheter för Göteborgs växande befolkning.

Det har därför väckt stor uppmärksamhet och förvåning, att ett förslag framlagts om anläggande av ett stort ångkraftverk med en anläggningskostnad av över 200 miljoner kronor mitt i detta område. Ett sådant ångkraftverk skulle helt förändra traktens karaktär. En hamn, som kan ta emot tankfartyg på 35 000 ton, skulle anläggas i badområdet med de nackdelar detta för med sig för badvatten och natur. Kraftverket skulle drivas företrädesvis med kol och olja. Vattenfallsstyrelsen har försäkrat att åtgärder kommer att vidtagas för att neutralisera skadeverkningarna men har inte framlagt någon övertygande bevisning för att detta är möjligt.

Interpellation ang. åtgärder i syfte att göra den statliga bostadspolitiken mera ägnad att stimulera särskilt effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, m. m.

Framför allt måste man befara att röken kommer att göra stor skada. Enligt en uppgift skulle vid full drift utföras över 3 ton aska i timmen med röken från kraftverket. Skorstenshöjd och reningsanordningar är faktorer som avgör sotets spridningsområde, men det finns anledning att befara att det i kraftverkets närhet skulle bli sotmängder som man måste gå utanför landets gränser för att finna en motsvarighet till. Visserligen framhålles att kraftverket endast kommer att drivas sporadiskt, men troligen kan några garantier inte lämnas i detta hänseende.

Det ligger givetvis nära till hands att invända, att olägenheter alltid måste uppstå, var än kraftverket placeras. Detta kan emellertid inte vara ett argument för att uppsöka en plats, där olägenheterna blir de största tänkbara. Det finns också möjligheter att förlägga kraftverket till en plats med ej så värdefull natur och dessutom på betydande avstånd från bostadsbebyggelse. Stenungsund har dock fått förord och detta huvudsakligen av två skäl.

För det första anses det angeläget att Stenungsund får industrier för att möjliggöra en sund utveckling inom kommunen. Mot detta finns i och för sig intet att invända, men däremot kan man mycket starkt ifrågasätta, om det inte finns andra former av företagsamhet, som kan ge kommunen bärighet utan att medföra samma olägenheter som ångkraftverket.

För det andra har det anförts, att anläggningen och driften skulle bli något dyrare vid förläggning på annan plats. På denna punkt borde emellertid ytterligare utredningar kunna göras för att undersöka möjligheterna att reducera kostnaderna för alternativa förläggningssorter. Dessutom borde även teknikerna kunna inse, att ett stycke

vacker natur representerar värden, som man inte helt får bortse ifrån.

Regionplanechefen i Göteborg har i ett uttalande för pressen låtit förstå, att han åtminstone på grundval av hittills lämnade uppgifter hyser bekymmer för förläggningen av kraftverket till ett av regionens bästa badortsområden. Han är ingalunda ensam i detta hänseende. Nackdelarna med den föreslagna förläggningen synes vara så stora, att man med allvar måste söka efter ett annat alternativ.

Med anledning av vad jag anført anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att en förläggning av det planerade ångkraftverket till Stenungsund är lämplig med hänsyn till det förhållandet, att denna trakt är ett av Göteborgs bästa fritidsområden med sommarstugor, barnkolonier, semesterhem, ungdomshem och allmänna badmöjligheter?

2. Vill herr statsrådet låta verkställa ytterligare undersökningar beträffande möjligheten att förlägga kraftverket till annan plats, innan förslaget förelägges riksdagen?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation ang. åtgärder i syfte att göra den statliga bostadspolitiken mera ägnad att stimulera särskilt effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr WEDÉN (fp), som anförde: Herr talman! Den fortlöpande debatten om möjligheterna att effektivisera och förbilliga byggnadsproduktionen har icke hittills i tillfredsställande utsträckning lett till praktiska åtgärder och resultat

Interpellation ang. åtgärder i syfte att göra den statliga bostadspolitiken mera ägnad att stimulera särskilt effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, m. m.

av för den bostadssökande allmänheten påtagligt värde.

Den nuvarande och sedan länge bestående synnerligen allvarliga situationen på bostadsmarknaden och alla de svårigheter som den skapar för familjerna och de enskilda medborgarna borde i och för sig vara ägnade att ställa det allmänna organ inför den ständigt återkommande frågan: Är hela det komplex av åtgärder och bestämmelser, som avser att stödja och övervaka bostadsproduktionen på alla punkter utformat så att, för det första, onödiga hinder för ett rationellare utnyttjande av produktionens resurser icke förekommer och, för det andra, möjligheterna att *stimulera* till kostnadsänkande åtgärder tillvaratages? Staten har emellertid, som stor långivare till bostadsproduktionen, även ett direkt ekonomiskt intresse av att produktivitetens utvecklingen inom byggnadsindustrien kan förbättras. De svårigheter, som härvidlag föreligger, synes vara desamma i de flesta länder och beror sannolikt på att denna stora produktionsgren, till skillnad från andra, av naturliga skäl icke känner trycket av en internationell konkurrens. Detta förhållande är emellertid ägnat att ytterligare understryka vikten av att det allmänna utformar sina åtgärder och bestämmelser med sikte på att särskilt uppmuntra effektiv produktion. Nu rådande förhållanden torde i detta avseende icke oväsentligt kunna förbättras. Utom den ofta påtalade omständigheten, att vissa företagsformer inom bostadsproduktionen på grund av utformningen av den statliga politiken sättes i ett sämre läge än andra, vilket icke kan befrämja en kostnadspressande tävlan och konkurrens på lika villkor, förtjänar exempelvis även följande omständigheter uppmärksamhet:

1) Den praxis, som för närvarande följes vid beviljandet av statliga lån till bostadsbyggnadsföretag, torde i stort

vara följande. De byggnadskostnader, som redovisas till de lånebeviljande myndigheterna, blir nedanför en maximigräns bestämmande för hyressättningen i de olika bostadshusen. Man räknar med andra ord med mycket små variationer beträffande räntabiliteten av i olika byggnadsföretag engagerat kapital. Detta leder uppenbarligen lätt till att stimulansen till att bygga billigt blir otillräcklig. Förutsatt att de båda håller sig inom normalberäkningsmetodernas maximigräns, får ett företag, som bygger särskilt billigt, ofta endast en obetydlig eller ingen direkt ekonomisk fördel därav i jämförelse med ett företag, som bygger dyrare.

Det är självklart, att en väsentlig del av de kostnadsänkningar, som tekniska framsteg och förbättrade produktionsmetoder möjliggör, skall komma konsumenterna — i här berörda avseende hyresgästerna — till godo. På en normalt fungerande fri marknad med sund konkurrens torde det också regelmässigt inträffa, att konsumenterna kan tillgodogöra sig en mycket stor andel av sådana framsteg. Uppenbarligen medför emellertid den nuvarande ordningen risker för att särskilt kostnadsbesparande produktion ger ett alltför ringa utbyte för den som presterar desamma. Därmed uppstår även risker för att ansträngningarna att åstadkomma sådan produktion skall mattas. Den tendens, som under senare år framträtt hos olika byggnadsföretagare, verksamma särskilt inom den kommunala sektorn, att åtaga sig bostadsbyggen till det maximipris som av bostadsstyrelsen kan godkännas, bestyrker dessa farhågor.

Givet är alltså att en billigare produktion skall medföra lägre hyror. Men för att byggnadskostnads- och därmed hyresutvecklingen på något längre sikt skall bli den för konsumenterna bästa möjliga synes bl. a. erfordras en sådan allmän utformning av metodiken för den statliga politiken, som medger

Interpellation ang. åtgärder i syfte att göra den statliga bostadspolitiken mera ägnad att stimulera särskilt effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, m. m.

större direkta fördelar för den kostnadsbesparande produktionen och naturligtvis också mindre fördelar och motsvarande större förlustrisker för den alltför kostnadskrävande. Den nyligen avslutade kostnadsundersökningen på typbyggen i landets tre största städer visar ju med all erforderlig klarhet att mycket betydande variationer i fråga om byggnadskostnaderna vid lika hustyper förekommer. Detta synes bekräfta angelägenheten av att det totala stöd till bostadsproduktionen, vars omfattning statsmakterna från tid till tid bestämmer, fördelas på ett sätt som är mera ägnat att främja effektiv produktion.

Det kan ifrågasättas om icke den statliga långivningen också skulle mera direkt kunna inriktas på främjandet av en produktion av mindre kostnadskrävande hustyper. Socialministern har nyligen med skärpa uttalat sig mot utvecklandet av en utpräglad lyx- och finessbetonad standard. En långtgående enighet torde å andra sidan råda därom, att en bebyggelse av nödbostadskaraktär utan ett rimligt minimum av moderna och rationellt anordnade bekvämligheter är en synnerligen tvivelaktig utväg ur krisen. Mellan dessa båda ytterligheter finns emellertid ett stort område, på vilket åtskilligt kan stå att vinna genom en viss omläggning av bebyggelsen mot sådana hustyper, som medger ett större antal lägenheter inom en given total investeringsvolym, utan någon sänkning av utrymmesstandarden och med i det väsentliga bibehållna modernitetskrav.

Vederhäftiga undersökningar synes således visa att en produktion av något högre hus samt en viss ökning av husbredden i förening med en övergång från två till tre lägenheter per trappplan skulle kunna medgiva ett åtminstone ca 10 procent högre lägenhetsantal med bibehållen standard i övrigt än vad som ernås, om samma kapitalinves-

tering sker i smalare och lägre hus med två lägenheter per trappplan.

Det är givet, att invändningar kan göras mot såväl t. ex. fyra våningars hus utan hiss som — i vissa fall — mot bredare hus. Mot dessa invändningar måste å andra sidan vägas de ökade utsikter till lättnad i bostadskrisen, som de billigare hustyperna medför. Några statliga diktat eller bindande direktiv i frågor som dessa hör självfallet ej förekomma. Här nämnda förhållanden visar dock att inom en given investeringsram åtskilligt kan vara att vinna genom en förändring av hustyperna utan att uppge väsentliga kvalitets- och modernitetskrav. Med den bostadsbrist, som råder, borde det då allvarligt övervägas, om ej praxis för den statliga långivningen borde utformas så att produktion av kostnadsbesparande hustyper mera uppmuntras.

2) Bland omständigheter som ofta framdragits i diskussionen om den svaga produktivitet utvecklingen inom byggnadsindustrien har avlöningssystemet inom densamma intagit en framskjuten plats. Olika sakkunnigutredningar har ingående studerat denna fråga. Den ståndpunkt de hävdade kan sammanfattas så, att det är organisationerna på arbetsmarknaden som bestämmer och skall bestämma den allmänna lönenivån inom byggnadsfacken, och att ackordspriserna bör avvägas så, att olika arbeten blir betalda i förhållande till den tid, som deras utförande normalt kräver. Det synes som om någon oenighet om dessa utgångspunkter icke skulle föreligga.

Likväl utsättes lönesystemet inom byggnadsfacken ofta alltjämt för kraftiga angrepp, även från andra fackliga instansers sida. En nyanserad bedömning synes emellertid antyda, att byggnadsarbetena under senare år tett sig mindre tilldragande för arbetskraften än tidigare. Är detta riktigt, ger det knappast skäl för uppfattningen, att den

Interpellation ang. åtgärder i syfte att göra den statliga bostadspolitiken mera ägnad att stimulera särskilt effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, m. m.

genomsnittliga lönenivån för dessa arbeten — ehuru här, i jämförelse med inom många andra stora industrigrupper förekommande — skulle vara marknadsmässigt felavvägd. En tillräckligt stor och yrkesskicklig byggnadsarbetarkår är ju första förutsättningen för en ökad bostadsproduktion.

Däremot torde de inbördes relationerna mellan ackordspriserna för olika slag av arbeten fortfarande i många fall verka synnerligen dämpande på strävandena att införa mer rationella arbetsmetoder. Säkerligen är det främst häri som förklaringen är att söka till de exempel på extrema förtjänster för vissa slag av arbeten, som då och då framdrages i pressen och som föranleder kritiska kommentarer även i fackliga organ. Det vore olyckligt om en klarläggande och till positiva resultat syftande diskussion av just dessa förhållanden skulle uppfattas som oberättigade attacker på den allmänna i vårt land rådande lönenivån inom byggnadsfacken. En sådan diskussion gäller icke densamma, utan avvägningen inbördes av de olika ackordspriser, som tillsammans resulterar i det genomsnittliga förtjänstläget. Det är denna avvägning, som är av så stor betydelse för möjligheterna att nå praktiska och även för konsumenterna-hyresgästerna påtagliga resultat av tekniska förbättringar och rationellare arbetsmetoder. Härvid skall icke förbises att byggnadsarbete ofta är av en påfrestande fysisk natur och att ett särskilt högt tempo i arbetet därför är mycket krävande. Likväl är det uppenbart, att om t. ex. skillnaden mellan två arbetsmetoder för vissa slag av arbeten beträffande tidsåtgången ligger mellan 40 och 60 procent men skillnaden mellan själva ackorden är obefintlig eller endast några få procent, så innebär detta ett allvarligt hinder för att tekniska framsteg skall komma en bredare allmänhet till godo.

De hinder för en så billig produktion

som möjligt som prisbindningar och andra konkurrensbegränsande åtgärder inom byggnads- och byggnadsmaterielbranscherna kan utgöra, kommer i det väsentliga att kunna avlägsnas genom den antagna lagen mot osund konkurrensbegränsning. Byggnadsarbetsmarknaden fungerar som ovan anmärkts under de speciella förhållanden som frånvaron av internationell konkurrens skapar. Det allmänna spelar vidare en mycket stor roll som finansiär av eller garant för bostadsproduktionen. Mot bakgrunden härav skulle det knappast kunna anses opåkallat att regeringen med biträde av opartiska experter sökte få till stånd särskilda förhandlingar mellan organisationerna på byggnadsarbetsmarknaden i syfte att etablera ett kontinuerligt samarbete för att inom ramen för det allmänna löneläge, som bestämmes av de vanliga avtalsförhandlingarna, fortlöpande åvägabringa en rättigare avvägning än vad som hittills kunnat ernås mellan priserna för olika slag av arbeten.

3) Alldeles oavsett byggnadsregleringen omgärdas byggnadsindustrien av en väldig flora kontroll- och övervakningsbestämmelser. Det är ofta omvitnat att alltför rigorösa och detaljbetonade kontrollbestämmelser leder till förseningar i utförandet av olika byggen och ofta stora svårigheter för företagen att genomföra den noggranna förplanering av ett byggnadsarbete, som inte minst att döma av den jämförande undersökningen av bostadsbyggen i Stockholm, Göteborg och Malmö synes vara av stor betydelse för dess rationella bedrivande.

Även på detta område har utredningsarbete pågått, men inga större resultat har nåtts i fråga om viktiga eller föreslagna förändringar i riktning mot bestämmelsernas förenkling och kontroll- och granskningsarbetets inskränkning till nödvändiga väsentligheter. Det är knappast något tvivel om att bestämda

Interpellation ang. fastställandet av dyrortsgrupp för Stockholms grannkommuner.

åtgärder i sådan riktning även skulle ha kostnadsbesparande verkningar inom byggnadsindustrien.

Med hänvisning till ovanstående an- håller jag om andra kammarens till- stånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder ämnar herr stats- rådet vidtaga i syfte att — utan uppgi- vande av väsentliga standardkrav — göra de statliga bostadspolitiska åtgär- derna mera ägnade att stimulera och främja särskilt effektiv och kostnads- besparande byggnadsverksamhet samt uppmuntra uppförandet av kostnadsbe- sparande hustyper?

2. Är herr statsrådet villig att taga initiativet till ett sammanförande av re- presentanter för byggnadsarbetsmark- nadens organisationer och opartiska experter för att undersöka möjligheter- na att genom kontinuerliga förhand- lingar, inom ramen för den allmänna löneutvecklingen, som bestämmes av de vanliga avtalsförhandlingarna, söka av- väga lönesystemets utformning så att onödiga hinder för utnyttjandet av tek- niska framsteg och bättre arbetsmeto- der icke uppstår?

3. Räknar herr statsrådet med att snart kunna framlägga förslag till vä- sentliga förenklingar i den lagstiftning och de kontrollbestämmelser, som nu omgärdar byggnadsindustrien?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation ang. fastställandet av dyr- ortsgrupp för Stockholms grannkom- muner.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HELÉN (fp), som yttrade: Herr talman! Det nyligen av regeringen fat- tade beslutet om inplacering från nyår i olika dyrortsgrupper har i flera förorts- kommuner till Stockholm väckt stor be-

svikelse. Man hade väntat sig, att be- greppet Stor-Stockholm skulle ha accep- terats även när det gäller den betydelse- fulla dyrortsgrupperingen och att i varje fall den inre kretsen av kommuner inom denna räjong skulle ha behandlats som en enhet. Detta hade varit möjligt, om regeringen icke frångått ett förslag till inplacering, varom de sakkunniga in- stanserna, socialstyrelsen och dyrorts- nämnden, med sin partrepresentation varit eniga.

Enligt de av riksdagen år 1951 god- kända riktlinjerna för den senaste dyr- ortsundersökningen skulle hänsyn kun- na tagas till andra än prisstatistiskt mätbara faktorer vid inplaceringen av orterna med ledning av indextalen. I proposition nr 132 till årets riksdag er- inrade statsrådet och chefen för civil- departementet härom och framhöll bl. a., att enighet syntes i stort sett råda om att stora områden, inom vilka kommunerna tillhör samma ortsgrupp, bör skapas och att, endast då marke- rade prisskillnader framträder, enskil- da orter bör utbrytas inom ett sådant område.

I socialstyrelsens förslag har beträf- fande stockholmsområdet spørsmål va- rit, vilka grannkommuner till Stock- holm som ävenledes skall tillhöra orts- grupp 5 och hur stort det utomliggande bältet av kommuner tillhörande orts- grupp 4 skall vara. Socialstyrelsen har i sitt förslag ansett, att 11 av Stock- holms förortskommuner borde placeras i samma ortsgrupp som Stockholm. Re- geringens beslut innebär, att endast 4 av dessa, nämligen Nacka, Sundbyberg, Solna och Lidingö, skall tillhöra grupp 5. De övriga 7 med grannskap till Stock- holm och med en samhällsstruktur, som nära knyter an till huvudstadens ytter- områden, har placerats i grupp 4. Dessa kommuner är Djursholm, Stocksund, Danderyd, Täby, Sollentuna, Saltsjöba- den och Huddinge.

Medan socialstyrelsens förslag före- ter en relativt väl avvägd fördelning på

Interpellation ang. vissa ändringar av överenskommelsen om frivillig bostadsfördelning.

ortsgrupper inom Stor-Stockholmsområdet, medför regeringsbeslutet en breddning av bältet med ortsgrupp 4, som förefaller ganska omotiverad. Ty om man vill eftersträva stora enhetliga områden i dyrortshänscende, kan man icke lägga huvudvikten vid de olika kommunernas indextal. Skulle man göra detta i den föreliggande frågan, skulle dock Täby och Huddinge uppflyttas till grupp 5 men Sundbyberg i stället nedflyttas till grupp 4. Den skälighetsprövning, som enligt direktiven skulle komma till användning, har emellertid givit väsentligt olika resultat hos socialstyrelsen och hos regeringen. Man måste då fråga sig, vad som kan ligga bakom detta. Vi känner alla till den hårda kritik, som i våras riktades mot socialstyrelsens förslag i vad detta avsåg t. ex. Blekinge och Bohuslän samt en hel del städer i södra Sverige. Dyrortsnämnden föreslog ändringar häri, och i allt väsentligt har regeringen följt dessa rekommendationer. Detta innebär givetvis ökade kostnader. Om dessa ansetts bära kompenseras genom en försämring i fråga om dyrortsgrupperingen för de förutberörda stora, folkrika grannkommunerna till Stockholm, vore det av intresse att i riksdagen få en närmare motivering för ett sådant ståndpunktstagande.

Järfälla kommun, där Svea flygflottilj är belägen, föreslogs av socialstyrelsen till placering i ortsgrupp 4. Sedan kommunen anfört besvär och lagt fram siffror för belysande av de för kommunen speciella förhållandena, ändrade socialstyrelsen ståndpunkt och föreslog liksom dyrortsnämnden placering i ortsgrupp 5. Regeringsbeslutet innebär emellertid placering i grupp 4. Beslutet framstår som i viss mån godtyckligt, då ju synbarligen placeringsfrågan mycket ingående prövats av de sakkunniga instanserna. Även här torde det vara av behovet påkallat att en redo-

görelse lämnas för motiven för regeringens ställningstagande.

Under hänvisning till vad jag ovan anfört får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet rikta följande fråga:

Är statsrådet villig att lämna upplysning om de principer, som väglett regeringen vid fastställandet av dyrortsgrupp för Stockholms grannkommuner och särskilt då Täby, Huddinge och Järfälla?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.**Interpellation ang. vissa ändringar av överenskommelsen om frivillig bostadsfördelning.**

Herr DAHLÉN (fp) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I anslutning till proposition nr 151 med förslag till lag angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i hyresregleringslagen redovisades resultatet av överläggningar mellan fastighetsägarorganisationerna och hyresregleringskommittén angående behovsprövningsnormer vid bostadsanvisning. Organisationerna utfäste sig att uppmana sina medlemmar att, vid upplåtelse av lediga lägenheter, tillämpa vissa, av kommittén godtagna behovsprövningsnormer. Överenskommelsen innebär i huvudsak följande:

Nya och ledigblivna lägenheter om ett rum och kök skall uthyras till hushåll om minst två personer. Två rum och kök och större lägenheter uthyres till hushåll om minst tre personer. När fastighetsägareförening inrättat s. k. uthyrningsnämnd, kan avvikelser från nämnda principer ske efter tillstyrkan från nämnden. Lägenhetsbyten berörs inte av överenskommelsen.

Redan när frågan var före i riksdagen restes invändningar mot vissa delar av överenskommelsen. Sålunda på-

Interpellation ang. den av AB Linjebuss bedrivna verksamheten.

visades i motioner (I: 446 av herrar Bergvall och Ohlson samt II: 541 av herr Svensson i Ljungskile m. fl.) det olämpliga i att en familj om man och hustru endast fick hyra en enrummare. Så snart barn tillkommer i en sådan familj, är det uppenbart otillfredsställande att lägenheten är så liten. Möjlighet för man och hustru att hyra en tvårummare borde därför medges. Det påvisades vidare, att det ofta kan vara mycket angeläget, att ensamstående får möjlighet att hyra lägenheter om ett rum och kök. Riksdagen beslöt dock att inte bifalla yrkandena om rekommendation att ändra överenskommelsen i av motionärerna angiven riktning.

Enligt uppgifter i pressen har under hösten — inför överenskommelsens ikraftträdande — starka betänkligheter uppstått om lämpligheten och möjligheten att tillämpa överenskommelsen i ursprungligt skick. Att en förbättring av möjligheterna för barnfamiljerna att erhålla en lämplig bostad är önskvärd, därom råder en betydande enighet. Ett fullföljande av överenskommelsen i dess nuvarande skick skulle dock leda till betydande olägenheter. En ytterligare anhopning av barnfamiljer i nybyggda områden skulle leda till allvarliga ungdomsvårdsproblem. Bostadsköerna består till mycket stor del av gifta utan barn och av förlovade, som önskar gifta sig och bilda eget hem. Om alla dessa familjer konsekvent skulle vägras rätt att hyra tvårumslägenheter, vore det mycket troligt, att kommunerna av omtanke om dessa unga familjer komme att inrikta nyproduktionen av bostäder på enrummare i långt högre grad än nu sker. En snedvridning av produktionsinriktningen blev därför följden.

Härtill kan läggas, att skolor och sociala inrättningar inte torde kunna utbyggas i sådan omfattning, att de kan tillgodose en än större anhopning av barnfamiljer i nybyggda områden.

Vid en konferens mellan representanter för styrelserna och tjänstemännen

vid bostadsförmedlingarna i Stockholm, Göteborg och Malmö rekommenderades bostadsförmedlingarna att inte tillämpa överenskommelsen utan arbeta efter de tidigare riktlinjerna.

Av dessa och andra skäl synes det angeläget att ett förnyat övervägande sker om en modifikation av ifrågasvarande överenskommelse. Med anledning härav anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet rikta följande frågor:

1. Har herr statsrådet för avsikt att medverka till sådan ändring av överenskommelsen om frivillig bostadsanvisning, att viss ökning av barnfamiljernas möjlighet att erhålla lämplig bostad uppnås utan olycklig anhopning av barnrikeområden?

2. Har herr statsrådet för avsikt att medverka till sådan ändring av ifrågasvarande överenskommelse, att gifta utan barn och personer, som önskar ingå äktenskap, får möjlighet att hyra tvårummare och ensamstående personer enrummare?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation ang. den av AB Linjebuss bedrivna verksamheten.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Fru SANDSTRÖM (fp), som yttrade: Herr talman! Den 26 juni 1953 meddelade statens biltrafiknämnd tillstånd för AB Linjebuss att »tills vidare till och med den 30 september 1953 bedriva internationell linjetrafik för person- och godsbefordran» å vägsträckorna Stockholm — Linköping — Jönköping — Värnamo — Hälsingborg — Malmö samt Stockholm — Södertälje — Eskilstuna — Arboga — Örebro — Mariestad — Skara — Göteborg och Stockholm — Linköping — Jönköping — Borås — Göteborg. Till-

Interpellation ang. den av AB Linjebuss bedrivna verksamheten.

ståndet gällde endast för resande, som antingen omedelbart fortsätter färden till ort utom riket eller för färd från utrikes ort, då färden omedelbart fortsätter med buss i nämnda trafik. Tillståndet skulle gälla omedelbart och utan hinder av att det icke vunnit laga kraft.

Den 20 juli 1953 inkom till kommunikationsdepartementet en skrivelse till Konungen, vari kungl. järnvägsstyrelsen anförde besvär över statens biltrafiknämnds den 26 juni meddelade tillstånd för AB Linjebuss att under angivna bestämmelser trafikera här ovan nämnda linjer. Järnvägsstyrelsen har fäst sig vid att bestämmelsen om resandes omedelbara fortsättning av färden från den svenska ändstationen till utrikes ort inte intar bestämmelsen om att färden skall företagas med buss och säger sig inte kunna avgöra innebörden i att ett sådant stadgande saknas. Vidare hänvisar järnvägsstyrelsen till Kungl. Maj:ts kungörelse av den 22 juni 1951 angående vissa internationella trafiktillstånd, där det stadgas att transport enligt nämnda kungörelse avser transport med samma fordon på både inhemsk och utländsk sträcka.

Vidare anför järnvägsstyrelsen, att de till AB Linjebuss lämnade trafiktillstånden inte utgör någon förlängning av bolagets egna linjer på den europeiska kontinenten och anser på grund härav, att de ifrågavarande linjesträckorna måste betraktas som sådan svensk trafiksträcka, varom stipuleras i förordningen om yrkesmässig biltrafik. Det skulle vidare enligt järnvägsstyrelsens besvär vara svårt att kontrollera huruvida å de berörda sträckorna endast direktresande till och från utlandet skulle transporteras.

Den 7 augusti 1953 inlämnade AB Linjebuss ett till Konungen ställt yttrande över järnvägsstyrelsens besvär. Häri förklarar bolaget bl. a., att järnvägsstyrelsens besvär i viss del måste grunda sig på rent missförstånd. Man

har från järnvägsstyrelsens sida hävdad, att besväret skulle vara grundat på det förhållandet, att bolagets bussar på de internationella linjerna stannar i Helsingör och Fredrikshavn och att andra bussar användes på den svenska sidan. Det skulle alltså strida mot reglerna för 1951 års kungörelse, vari stadgas, att samma vagnar skulle användas på såväl svensk som utländsk sträcka. Härtill anför AB Linjebuss, att ända sedan bolaget 1946 började sin internationella trafik har bolagets utifrån kommande bussar inte stannat på dansk sida — de överföres alltid till den svenska sidan. Och hur vagnarna på de nu aktuella linjerna disponeras är en trafikteknisk fråga, som saknar principiell betydelse. Det väsentliga är passagerarnas färdväg, icke företagets trafiktekniska dispositioner. Biltrafiknämnden har för övrigt i sitt beslut icke åberopat 1951 års kungörelse utan 1940 års förordning.

Principiellt sett är den internationella turismen en av våra viktigaste näringsgrenar, framhålles det vidare, och Sverige har hittills mottagit en förhållandevis liten del av den stora internationella turistströmmen. Bolaget hänvisar också till de rekommendationer, som gjorts från ECE:s sida, och som väl inte mött någon gensaga från svensk sida. AB Linjebuss är pionjär inom den europeiska turistbusslinjetrafiken och har uppbyggt en omfattande utlandsorganisation. Antalet amerikanska resenärer på bolagets linjer är 15 gånger så stort som exempelvis på SJ:s dollartåg, och bolaget anser det orimligt, om det genom ett bifall till järnvägsstyrelsens besvär skulle ställas utan möjlighet att betjäna sina kunder på de ifrågavarande sträckorna i Sverige. Bolaget avser att på sträckorna i fråga ge resenärerna samma service som bolaget ger på sina utländska sträckor. Denna trafik har mycket litet att göra med den fasta nyttotrafiken, den är i stället i första hand beroende på de turistfräm-

Interpellation ang. den av AB Linjebuss bedrivna verksamheten.

jande åtgärder, som olika trafikföretag vidtar.

När för några år sedan tillstånd till trafik inom Sverige meddelades två utländska bolag, gjordes från järnvägsstyrelsens sida inga invändningar. Det var det franska bolaget TREC och det italienska bolaget CIAT som erhöll tillstånden i fråga. Dessa utländska förbindelser är nu nedlagda för Sveriges del, men det nuvarande franska bolaget Transcar samarbetar så intimt med Linjebuss, att dess turer är intagna i och samordnade med Linjebuss' internationella turlistor. Skulle det inte vara egendomligt, om ett stort svenskt företag, väl inarbetat på kontinenten och med gott renommé, skulle förvägras sådana tillstånd, som man varit villig att medge utländska bolag, och skulle det inte för utlänningar te sig egendomligt, om det svenska bolaget, som erhållit trafiktillstånd i ett flertal länder utomlands, inom just sitt eget land skulle förvägras trafiktillstånd? »Ett bifall till järnvägsstyrelsens beslut skulle hos de olika regeringarna betraktas som ett uttryck för att Linjebuss saknar den svenska regeringens stöd i sin internationella verksamhet till turismens befrämjande», framhåller bolaget i sin skrivelse. Att de angivna linjerna har anknnytning till bolagets internationella nät visas av de anknnytningstabeller som finnes.

Statens järnvägar har framhållit, att trafikbehovet i anknnytning till detta internationella trafiknät »mycket väl» kan tillgodoses med »statens järnvägars snabba och goda tågförbindelser och reguljära bussturer». Härtill kan invändas, att begreppet trafikbehov inte är något statiskt begrepp, då trafikvolymen i hög grad påverkas av en effektiv bearbetning av de marknader, från vilka i första hand de internationella turisterna rekryteras. Järnvägsstyrelsens påpekande, att det skulle vara omöjligt att kontrollera, huruvida de sträckor, över vilka järnvägsstyrel-

sen anfört besvär, skulle betjäna direktresande, anser bolaget med rätta vara alltför kränkande för att ens behöva bemötas. Bolaget har upparbetat en helt ny marknad för svensk och internationell turism, den trafik bolaget bedriver medför en utökning av den internationella turistströmmen, och det syns rimligt att turister, som bolaget genom sin stora utlandsorganisation och sin propaganda drar till Sverige, också inom svenskt område får anlita bolagets egna linjer. De koncessioner bolaget har på utländska sträckor torde också vid begäran om förnyande kunna riskeras, därest bolaget inte har möjlighet till koncessioner i det egna landet. Bolaget begär därför, att järnvägsstyrelsens besvär inte bör föranleda någon åtgärd.

Statens biltrafiknämnd, som haft att yttra sig över bolagets skrivelse, anför — sedan ett stort antal remissinstanser hörts i ärendet — att den av nämnden såsom behövlig ansedda trafiken på sträckorna i fråga alltför är både behövlig och lämplig, och anser att järnvägsstyrelsens besvär bör lämnas utan avseende. Ur länsstyrelsernas yttranden kan andragas, att länsstyrelsen i Jönköpings län anser, att järnvägsstyrelsens besvär bör lämnas utan avseende. Likaså länsstyrelsen i Kronobergs län, som anser att det är av behovet påkallat, att bolaget får det beviljade tillståndet. Länsstyrelsen i Kristianstads län framhåller, att bolaget inom ett flertal europeiska länder fått tillstånd till busstrafik, och anser, att det under sådana förhållanden måste te sig egendomligt, om bolaget inte i Sverige skulle få driva samtrafik med sina utländska linjer. Länsstyrelserna i Skaraborgs och Örebro län har avstyrkt bifall till järnvägsstyrelsens besvär, likaså järnvägsstyrelsen i Göteborgs- och Bohus län, som anser, att bolaget om så erfordras skulle ha möjlighet att byta vagnar, något som länsstyrelsen anser fullt legitimt, då de från utlandet an-

Interpellation ang. den av AB Linjebuss bedrivna verksamheten.

kommande vagnarna i regel har högre axeltryck än de svenska vägarna tål vid. »För turismens utveckling är det angeläget, att trafiken löper friktionsfritt och med minsta möjliga störningar för de resande». De synpunkter bolaget framfört anser länsstyrelsen vara så tungt vägande, att länsstyrelsen för sin del anser, att bolaget bör få fortsätta ifrågavarande internationella linjef trafik.

Den 18 september 1953 meddelade Kungl. Maj:t utslag i ärendet och förklarade kort och gott utan några som helst motiveringar, att den för trafik-tillståndet avsedda trafiken icke är behövlig, vadan biltrafiknämndens beslut i enlighet med järnvägsstyrelsens önskan förklaras upphävt.

Detta regeringens beslut att upphäva ett av ansvarig myndighet meddelat beslut, tvärt emot de flesta remissinstansers uttalanden och med ignorering av den beslutande myndighetens — statens biltrafiknämnds — egna synpunkter på järnvägsstyrelsens besvär, har väckt berättigad uppmärksamhet inom såväl trafikretsar som i pressen. Det har också i detta sammanhang uppmärksamrats, att sedan statens biltrafiknämnd den 26 juni meddelat Linjebuss tillstånd till turisttrafik på sträckorna Stockholm—Malmö och Stockholm—Göteborg, så meddelade Kungl. Maj:t statens järnvägar tillstånd till ett flertal långlinjer, däribland två linjer, som berör just Stockholm—Malmö och Stockholm—Göteborg. Detta var således innan statens järnvägar besvarade sig över biltrafiknämndens beslut angående de av Linjebuss begärda sträckorna.

I detta sammanhang bör kanske erinras om ett uttalande, som kommunikationsministern gjorde i ett interpellationsvar för någon tid sedan. När det i debatten framhölls, att SJ har fördelar, som inte de privata företagen har, bl. a. beträffande ansökan om tillstånd, svarade kommunikationsministern ordgrant: »Då skulle de för-

delar SJ men inte de privata i så fall kunna skaffa sig bestå i att Kungl. Maj:t hänsynslöst tillåtit SJ att få koncessioner på områden, där privata företag redan fått koncession. Jag känner inte till något sådant fall. Under den tid jag varit kommunikationsminister, har jag inte gått med på att låta SJ konkurrera med något privat företag. Jag känner således inte till något sådant fall.» Man skulle till denna av kommunikationsministern avgivna förklaring kunna ställa den frågan: Känner kommunikationsministern nu till något sådant fall?

Med anledning av att en sådan fråga är berättigad och med hänvisning till vad som här anförts, anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet det av AB Linjebuss bedrivna arbetet på det internationella turisttrafikområdet vara av betydelse för Sverige ur turistisk och samhällsekonomisk synpunkt? Och om så skulle vara fallet, anser herr statsrådet att bolaget bör förvägras begärda koncessioner i det egna landet?

2. Sedan herr statsrådet tidigare förklarat, att SJ inte erhållit koncessioner på sträckor, där privata företag redan har sådana, och att SJ inte tillåtit konkurrera på det sättet, vad är då anledningen till att, sedan Linjebuss i juni 1953 erhållit koncession på sträckorna Stockholm—Malmö och Stockholm—Göteborg, Kungl. Maj:t i juli 1953 ger SJ koncession på långlinjef trafik, bl. a. på de nämnda sträckorna?

3. Vad är slutligen anledningen till att Kungl. Maj:t tvärt emot biltrafiknämndens beslut och sedermera avgivna yttrande samt ett stort antal hörda remissinstansers uttalade meningar upphäver biltrafiknämndens beslut angående de av Linjebuss sökta trafiklinjerna Stockholm—Malmö och Stockholm—Göteborg?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Interpellation ang. förstärkande av epidemiberedskapen, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr von FRIESEN (fp), som anförde: Herr talman! Den under sistlidna sommar utbrutna och ännu icke helt övervunna paratyfusedemien har medfört många lärdomar. Detsamma gäller den nu pågående polioepidemin. Till dessa hör konstaterandet att organisationen av beredskapsåtgärder mot epidemiskt uppträdande sjukdomar i vårt land icke är tillfredsställande samt att frågan om ersättningen i anledning av samhällets åtgärder för att förhindra smitta är ofullständigt löst.

Även om vissa brister kunnat konstateras i fråga om tillgången på bakteriologiska laboratorier, vårdplatser m. m., så är säkerligen den personella beredskapen det problem, som är mest trängande och svårast att lösa. Jag utgår från att det av medicinalstyrelsen utarbetade förslaget till tjänsteplikt för medicinalpersonal icke kommer till stånd. Jag kan för min del helt instämma med Svenska stadsförbundets styrelse, då den framhåller: »Den civila tjänsteplikten är att betrakta som en av de mest extrema yttringarna av den statliga makten över medborgarna, principiellt oförenlig med rättsstatens grundläggande normer och endast tillåtlig i ett rikets nödläge. Allmänt erkännes, att krig eller krigsfara skapar ett läge, då individens frihet i många avseenden måste suspenderas, men i vad mån liknande ingrepp motiveras av epidemier under fredstid får bedömas med stor försiktighet.»

Andra vägar, som bygger på frivillighetens grund, synes möjliga och bör prövas. Tillskapandet av reservkårer för olika kategorier av medicinalpersonal bör övervägas. För att stimulera anslutningen bör viss ersättning utgå. Tanken på en viss form av pensionsrätt bör inte uteslutas. Medlemmar av sådana reservkårer, som bör ha viss

fixerad tjänstgöringsskyldighet, kan användas inte endast vid epidemier utan även vid svårbesatta vakanser, såsom i Norrland. Det må påpekas, att försvaret på denna väg lyckats fylla sitt behov av sådan personal vid större manövrer, inskrivningsförrättningar o. s. v. En snabbutredning av dessa frågor under medverkan av berörda personalorganisationer bör snarast igångsättas.

En viktig fråga, som anmäler sig i detta sammanhang, gäller ersättningen till den, som drabbas av ekonomiska förluster till följd av samhällets ingripanden för förhindrande av smittospridning. De bestämmelser som f. n. finns om dessa frågor är oklara och inte tillfredsställande samt berör endast vissa grupper. Enligt uppgift förberedes inom inrikesdepartementet en proposition till årets höstriksdag i detta ämne. Propositionen avses endast innehålla förslag om ersättning för ekonomiska förluster i samband med årets paratyfusedemi. Det vore å andra sidan en vinning, om generella regler rörande dessa ersättningsfrågor tillskapades.

Med hänvisning till det jag här anfört får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet rikta följande frågor:

1. Är herr statsrådet villig att med avståndstagande från tanken på tjänsteplikt tillsätta en snabbutredning, syftande till tillskapandet av reservkårer av medicinalpersonal av olika kategorier?

2. Är herr statsrådet villig upptaga till prövning frågan om utarbetande av generella regler för ersättning åt dem, vilka drabbas av ekonomiska förluster till följd av samhällets ingripanden i syfte att hindra spridning av smitta?

3. Vilka åtgärder avser herr statsrådet i övrigt vidtaga för att förstärka epidemiberedskapen?

Denna anhållan bordlades. 5

Interpellation ang. placeringen av Eksjö stad i dyrortsgrupp. — Interpellation ang. placeringen av Lerums kommun i dyrortsgrupp.

§ 12.

Interpellation ang. placeringen av Eksjö stad i dyrortsgrupp.

Fru SJÖSTRAND (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Vid den slutliga inplaceringen av orterna i dyrortsgrupperingen, som skall träda i kraft 1 januari 1954, har Eksjö stad placerats i ortsgroup 2, vilket innebär en sänkning med en ortsgroup från nuvarande 3-ort. De besvär, som Eksjö stads myndigheter anfört över den föreslagna placeringen i 2-ort, har ej vunnit beaktande.

Följande synpunkter och frågeställningar har i olika sammanhang framförts. Grannskapet med 3-ortsområdet östergötland har för Eksjö stads del, vars stadsgräns sammanfaller med östergötland, ej fått medföra en fortsatt placering i 3-ort. Samma grannskap har för Tranås del givit till resultat en fortsatt placering i 3-ort. Sedan dyrortsundersökningarna har ägt rum, har skattehöjningar vidtagits, men detta har av någon anledning tydligen ej fått inverka på dyrortsplaceringen. En egenomlighet synes vara, att områdesindelningen i fallet Eksjö tillämpats utomordentligt strikt, medan för Nässjö stad, som ju ligger betydligt längre från områdesgränsen, nämnda princip satts ur funktion. Det har frågats, om det nya beståndet av moderna lägenheter med relativt höga hyror fått på ett rättvisande sätt slå igenom vid bedömningen av dyrort. Nyinflyttade arbetare och tjänstemän, som oftast är hänvisade till nya lägenheter med de högre hyrorna, blir självfallet mindre intresserade av att flytta till en plats, där dyrortsplaceringen i alltför hög grad tar hänsyn till det gamla beståndet med billigare men för dem oåtkomliga lägenheter. För Eksjö stads del vore det givetvis värdefullt, om en slutpåminnelse i ärendet skulle kunna få avges från stadens sida.

Ett spørsmål, som inte bara gäller Ek-

sjö, är hur länge man kan vänta sig, att övergångsbestämmelserna angående de statliga lönetilläggen på de nedflyttade orterna skall äga giltighet.

Det skulle vara av intresse att få dessa frågeställningar belysta, och med anledning härav anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få rikta följande fråga:

Är statsrådet villig lämna en redogörelse för vilka skäl som varit utslagsgivande för nedflyttningen av Eksjö stad från ortsgroup 3 till ortsgroup 2?

Denna anhållan bordlades.

§ 13.

Interpellation ang. placeringen av Lerums kommun i dyrortsgrupp.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr DICKSON (h), som anförde: Herr talman! Det är mig en glädje att kunna bereda herr talmannen någon omväxling i partihänseende efter all denna folkpartiförkunelse.

Helt nyligen har ny s. k. »dyrortsgruppering» genomförts. I enlighet med riksdagens vilja har därmed i stort en krympning av spännvidden mellan yttergrupperna åstadkommits.

På sina håll vanprydes verket emellertid av besynnerliga och högst verksamhetsfrämmande detaljer. Lerums kommun nära Göteborg kan tjäna som ett exempel bland många andra på detta.

Lerum är gränskommun inom Älvsborgs län mot Göteborgs och Bohus län. Kommunen har nu nedflyttats från ortsgroup 3 till group 2. Grannkommunen Partille ligger i group 4. Lerum liksom Partille har till övervägande del karaktären av förort till Göteborgs stad; hittills har ingen kunnat påträffas som vetat förklara vari skillnaden i dyrortshänseende mellan dessa båda kommuner består och följaktligen ej heller var-

Interpellation ang. effektivisering av arbetet med gallring av statliga myndigheters arkiv.

för de hamnat den ena i nr 2 och den andra i nr 4.

Då de nämnda förhållandena vållar många medborgare i Lerum och annorstädes oro och huvudbry, anhåller jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för civildepartementet få rikta följande frågor:

1) Har statsrådet observerat, att i den nya s. k. dyrortsgrupperingen Lerum och vissa andra kommuner grupperats på ett från dyrortssynpunkt svårförklarligt sätt?

2 a) Är det statsrådets avsikt att företa en omprövning av den nyinförda grupperingen, i syfte att i vissa detaljer ge densamma större överensstämmelse med verkligheten?

b) Vill statsrådet, om så ej är fallet, i språkvårdens intresse medverka till att ordet »dyrortsgruppering» icke vidare må brukas i här förevarande sammanhang utan ersättas med ett uttryck, bättre ägnat att beskriva de normer som må hava följts, då den nya grupperingen gjordes?

Denna anhållan bordlades.

§ 14.

Interpellation ang. effektivisering av arbetet med gallring av statliga myndigheters arkiv.

Ordet lämnades på begäran till

Fröken VINGE (fp), som yttrade: Herr talman! Riksdagens revisorer har sedan länge intresserat sig för utvecklingen på det statliga arkivväsendets område och inte minst uppmärksammat arkivaliernas allt starkare tillväxt och nödvändigheten av effektiva gallringsåtgärder. Ett direkt resultat av 1938 års revisorers uttalanden var tillsättandet av 1940 års arkivsakkunniga. Dessa sakkunniga genomgick i enlighet med sina direktiv väsentliga delar av statsförvaltningens arkiv och föreslog därvid vittgående gallringsföreskrifter. Som exem-

pel på de omfattande gallringar, som föranleddes av de sakkunnigas förslag, kan nämnas, att av kommissionsarkiven från första världskriget, som omfattade 3 700 hyllmeter, gallrades inte mindre än 3 300 hyllmeter, d. v. s. 90 %.

Den ekonomiska betydelsen för statsverket av sådan gallring har bl. a. understrukits av 1951 års revisorer, som framhållit, att värdefulla utrymmen därigenom kunnat vinnas för andra ändamål, och som dessutom påpekat, att det inte är obetydliga belopp, som tillföres statsverket genom att man säljer utgallrat papper till förmalning.

Emellertid ger en efterhandsgallring långt ifrån alltid resultat, som motsvarar det omfattande arbete som en sådan innebär. Det är därför ett huvudintresse för statsverket att gallringsföreskrifter för nytillkommande arkiv upprättas och fastställs i tid och att redan existerande gallringsföreskrifter revideras med inte alltför långa tidsintervaller. Tolkningen av gällande föreskrifter kan också behöva diskuteras mellan riksarkivet och den arkivbildande myndigheten. Inte minst gäller detta vid omfattande statistiska utredningar, där det är av vikt att man har klart för sig om materialet skall förvaras för framtiden redan när man bestämmer papperskvaliteten på de blanketter som skall användas.

Men man får inte bortse från att gallring av arkivalier är en vansklighet, och att en oriktigt bedriven gallring kan medföra obotliga skador både för vederbörande myndighet och för forskningen. Som riksarkivet framhållit i sin skrivelse till konungen den 16 oktober 1951 kräver upprättandet av gallringsförslag en intim samverkan mellan vederbörande förvaltningsmyndighet och sakkunnig arkivmyndighet, varvid stora krav ställs på ett vetenskapligt bedömande av arkivaliernas betydelse för forskningen. Riksarkivet har också påpekat, att man måste kontrollera om

Interpellation ang. effektivisering av arbetet med gallring av statliga myndigheters arkiv.

och hur gallringen verkställs. Ibland har utfärdade gallringsbrev inte effektuerats av myndigheterna, ibland har gallring skett i större omfattning än gallringsbrevet medger.

Gallringsarbetet medför åtskilliga kostnader för statsverket om det skall bedrivas effektivt, men som framhållits av 1952 års riksdag (statsutskottets utlåtande nr 145, punkt 17) uppvägs dessa kostnader mer än väl av de besparingar, som kan göras genom gallringen. Arkivsakkunniga hade föreslagit att riksarkivet skulle få erforderlig personalförstärkning för att bli i tillfälle att utöva den initiativtagande och rådgivande verksamhet, som erfordras om gallringsarbetet skall leda till ett fullgott resultat, och 1952 års riksdag uttalade, att förslaget snarast borde läggas till grund för konkreta beslut från statsmakternas sida. Några åtgärder från Kungl. Maj:t har dock ännu inte förmärkts.

Men det ligger fara i dröjsmålet. Arkivsakkunniga har framhållit, att antalet centrala ämbetsverk och med dem sidordnade centrala myndigheter har fördubblats sedan början av 1930-talet och att antalet vid centralförvaltningen samsatta tjänstemän under samma tid ökats med minst 150 procent. Även beträffande lokalförvaltningen har den offentligt reglerade verksamheten tagit sig uttryck i en mängd olika organ. Så t. ex. möter man i en medelstor residentsstad för närvarande inemot 40 lokala statliga organ och ungefär lika många kommunala. De sakkunniga framhåller att denna väldiga expansion av förvaltningsapparaten givetvis medför en motsvarande tillväxt av arkivmaterialet. De beräknar att de statliga arkiven nu omfattar omkring 400 000 hyllmeter (d. v. s. en sträcka motsvarande avståndet mellan Stockholm och Alingsås), och att den årliga tillväxten har mångdubblats under de senaste decennierna.

Riksarkivet har påpekat hur det genom omorganisation och rationalisering och genom tillämpning av moderna hjälpmedel utan tanke på arkivutrymmen och arkivbehov skapas tillstånd, som blir fullkomligt ohållbara ur de synpunkter, som riksarkivet har att företräda. »Boken, denna den hävdvunna formen för räkenskapsanteckningar, upplöses till kortserier med kort för varje inbetalningspost eller för varje debiterad eller krediterad person.» Kortmassorna kräver mångdubbelt större utrymme än räkenskapsböcker. De kreditkort, som ingår i källskattematerialet, är så omfattande, att exempelvis länsstyrelsen i Norrbottens län beräknat, att ett enda års kreditkort, ställda efter varandra, upptar en längd på ca 50 meter. Detta exempel är hämtat ur riksarkivets underdåniga framställning om gallring av *källskattematerialet*. Riksarkivet framhåller där att kortmassorna för en tioårsperiod gott och väl motsvarar utrymmet för ett ordinärt landsarkiv. Framställning om gallring ingavs den 20 juni 1951 till konungen. Någon Kungl. Maj:ts åtgärd har ännu inte förports.

Den 6 juni 1929 väckte riksarkivet i skrivelse till Kungl. Maj:t frågan om gallring i *kammarrättens och prövningsnämndernas arkiv*. Riksarkivets senaste utlåtanden i ärendet avgavs under år 1949 och arkivsakkunnigas betänkande i ärendet den 28 december 1950. Ärendet vilar hos Kungl. Maj:t.

Ytterligare ett par gallringsärenden är fortfarande sedan flera år beroende av Kungl. Maj:ts prövning. Ett av dessa gäller *folkbokföringsmaterialet*, ett annat hela frågan om gallring i *länsstyrelsernas arkiv*. Mest anmärkningsvärt i detta sammanhang är måhända, att arkivsakkunnigas den 22 november 1950 avgivna förslag till allmän gallringskungörelse fortfarande vilar.

Av här anförda skäl hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till

Interpellation ang. den statliga priskontrollen. — Interpellation ang. rätt för nyhetsbyråer till anonymitetsskydd.

statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga: Har statsrådet för avsikt att i en nära framtid vidtaga åtgärder för att effektivisera gallringsarbetet i de statliga arkiven?

Denna anhållan bordlades.

§ 15.

Interpellation ang. den statliga priskontrollen.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Då avtalen på arbetsmarknaden för innevarande år gjordes upp avstod man från fackföreningsrörelsens sida i allmänhet från att kräva löneförhöjningar. Förutom det vid årsskiftet 1952—1953 rådande allmänna ekonomiska läget, som helt naturligt spelade en betydande roll för ståndpunktstagandet, var en av de främsta orsakerna till att man från den fackliga rörelsens sida i stort gick fram efter prolongationslinjen den, att man från nära nog alla håll bedömde utsikterna till prissänkningar under år 1953 som synnerligen goda. Dessa bedömningar har visat sig felaktiga.

Vi kan i dag, efter det att något mer än tre kvartal av innevarande år förflutit, konstatera, att prissänkningar visserligen förekommit — eller tvingats fram efter ingripande av priskontrollnämnden — men att i stort sett dessa prissänkningar stannat på vägen från producent till detaljhandel och icke slagit igenom i konsumentpriserna. Någon större vilja till prisanpassning nedåt har icke visats vare sig från fabrikanternas eller handelns sida — icke ens i sådana fall, där stora möjligheter till prissänkningar föreläggat.

Denna bristande konkurrensvilja och därav följande tröghet i prisanpassningen nedåt efter ett sänkt kostnadsläge har skapat stor och berättigad oro hos vårt lands löntagare. Man frågar sig

med indignation varför icke statsmakterna utnyttjar alla till buds stående möjligheter för att stävja dessa tendenser.

Oron och bekymren har icke blivit mindre utan tvärtom ökat genom de meddelanden, som tid efter annan gått genom tidningspressen och som för den oinitierade framstår som ett påbörjat nedskrotande av den statliga priskontrollen. Denna har trots sina brister för den stora massan av vårt lands löntagare framstått som den enda garantien mot en oskäligen uppskörtning.

Med hänvisning till vad här anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande frågor:

Anser herr statsrådet att den ekonomiska situationen i vårt land nu nått sådan stabilitet, att en försvagning av den statliga priskontrollens resurser utan risk kan genomföras?

Vilka åtgärder avser herr statsrådet vidtaga för att tillförsäkra konsumenterna en skäligen andel av de prissänkningar ett lägre kostnadsläge ger utrymme för?

Denna anhållan bordlades.

§ 16.

Interpellation ang. rätt för nyhetsbyråer till anonymitetsskydd.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr BRACONIER (h), som yttrade: Herr talman! I en interpellation framställd av undertecknad i andra kammaren den 16 oktober 1952 framhölls, att det i tryckfrihetsförordningen reglerade anonymitetsskyddet för meddelande till tidningspressen under senare tid icke visat sig vara tillfredsställande utformat, varigenom skyddet i praktiken blev otillräckligt för nyhetsbyråerna. Det påpekades att från justitiekanslerns

Interpellation ang. rätt för nyhetsbyråer till anonymitetsskydd.

sida framförts den åsikten, att meddelare till Tidningarnas Telegrambyrå icke skulle äga samma tryckfrihetsrättsliga ställning som de tidningar den förser med material. Denna osäkerhet hade vållat vissa svårigheter och hotat att minska TT:s möjligheter att utöva sådan objektiv nyhetsförmedling på alla områden, som byrån skapats för. Som stöd för sin uppfattning har justitiekanslern hänvisat till ett uttalande i propositionen till tryckfrihetsförordningen, enligt vilket särskilda företag för nyhetsförmedling icke i och för sig borde vara jämställda med tidningsredaktioner. Det framhölls i interpellationen, att en sådan tolkning av ett uttalande i propositionen emellertid icke kunde tillmätas avgörande betydelse i ett fall som detta då detta yttrande i realiteten måste anses strida mot en av de ledande principerna i tryckfrihetsförordningen, nämligen anonymitetsrätten.

Det framhölls också att det under senare tid framkommit fall där statliga institutioner trängt igenom anonymitetsskyddet för medarbetare vid nyhetsbyråer.

I interpellationen riktades den frågan till justitieministern, vilka åtgärder som statsrådet ämnade vidtaga för att säkerställa anonymitetsrätten för medarbetare och uppgiftslämnare vid större press- och nyhetsbyråer och när dessa åtgärder kunde väntas komma att vidtagas.

Justitieminister Zetterberg framhöll i sitt interpellationssvar den 26 november 1952, att TT och andra nyhetsbyråer fullgör en synnerligen viktig funktion i samhället. Det var en självklar sak, att myndigheter och tjänstemän bör underlätta TT:s — liksom tidningarnas — arbete genom att svara på förfrågningar och sålunda bidra till att det offentliga nyhetsmaterialet rörande myndigheternas verksamhet får ett riktigt innehåll. Justitieministern betonade, att han ansåg frågan vara av stor vikt och framhöll att han, om det skulle visa sig

att gällande regler försvårade den verksamhet som bedrivs av TT och andra nyhetsbyråer, vore beredd att överväga lämpliga åtgärder.

Några sådana åtgärder har ännu icke vidtagits. Under det år som gått efter denna deklaration i riksdagen har det visat sig, att den aktuella tvisten icke lösts utan tvärtom tillförts nya moment. Detta har i dagarna påpekats i en skrivelse av publicistklubben till justitieministern. Det framhålles också att som en konsekvens härav TT:s nyhetsförmedling i vissa fall försvårats. Publicistklubben finner på goda grunder frågan vara av en sådan betydelse ur det fria ordets synpunkt, att man icke längre får hesitera för att söka sig fram till en lagteknisk lösning av problemet.

Då tillämpningen av gällande regler otvivelaktigt försvårat den verksamhet som bedrivs i nyhetsform föreligger den situation som justitieministern i sitt svar till undertecknad nämnde förra året och som han fann motivera ett övervägande av lämpliga åtgärder.

Det bör, som justitieministern uttryckte det, icke finnas några som helst opåkallade hinder för en fri press.

För att den enskilde medborgaren skall kunna bilda sig en egen uppfattning om de allmänna angelägenheternas handhavande måste han ha tillgång till riktiga och fullständiga upplysningar och han måste också ha möjlighet att lämna sådana meddelanden till pressen vilka han anser böra komma till allmänhetens kännedom.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande frågor:

1) Ämnar justitieministern tillätta en utredning för att så komplettera tryckfrihetsförordningen att Tidningarnas Telegrambyrå och liknande nyhetsbyråer jämställas med pressen i övrigt i fråga om meddelares rätt till anonymitetsskydd?

2) Om så icke sker, ämnar herr stats-

Interpellation ang. tillämpningen av överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

rådet vidtaga andra åtgärder för att säkerställa anonymitetsrätten för medarbetare och uppgiftslämnare vid Tidningarnas Telegrambyrå och liknande nyhetsbyråer, och när kan i så fall dessa åtgärder väntas komma att vidtagas?

Denna anhållan bordlades.

§ 17.

Interpellation ang. tillämpningen av överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

Ordet lämnades på begäran till

Herr BIRKE (h), som anförde: Herr talman! När riksdagen vid behandling av propositionen om förlängning av hyresregleringslagen gavs tillfälle att yttra sig över de riktlinjer som låg till grund för en mellan å ena sidan av regeringen tillkallade förhandlare och å andra sidan Sveriges fastighetsägarförening, Svenska byggnadsindustriförbundet, HSB, Svenska Riksbyggen och Sabo träffad överenskommelse om frivillig behovsprövning vid uthyrning av ledigblivna lägenheter framhöll regeringsrepresentanterna med skärpa, att det här var fråga om en helt frivillig överenskommelse, som avgjort var att föredra framför en detaljreglerad lagstiftning. De avtalsslutande parterna förband sig icke heller till annat än att genom utsändande av appeller till sina medlemmar, genom propaganda i press och på övrigt sätt söka påverka dessa att följa de i appellerna angivna riktlinjerna för upplåtelse av bostadslägenheter. Detta s. k. frivilliga alternativ ansågs också ur fastighetsägarnas synpunkt vara att föredra framför det av hyresregleringskommittén framlagda förslaget om en lagstadgad behovsprövning, som, förutom att en dylik lagstiftning skulle innebära ett allvarligt ingrepp i avtalsfriheten, genom sin byråkratiska omgång ytterli-

gare skulle skärpa svårigheterna på bostadsmarknaden.

För att underlätta tillämpningen av den frivilliga överenskommelsen har fastighetsägarföreningarna i städer med minst 20 000 invånare inrättat särskilda uthyrningsnämnder, till vilka frågor om avvikelse från de allmänna uthyrningsnormerna skall hänskjutas. Såsom topporgan för dessa uthyrningsnämnder har i Stockholm bildats ett centralråd för bostadsförmedling, i vilket icke endast fastighetsintressenterna utan även regeringen är representerad. Några direktiv för centralrådets verksamhet finns icke utfärdade, men avsikten tode vara att rådet, förutom att det skall förvalta de av riksdagen anslagna medlen för behovsprövningens genomförande, skall ha en allmänt rådgivande uppgift, besvara förfrågningar från allmänheten samt över huvud taget sköta upplysningsverksamhet kring behovsprövningen.

Vid den pressmottagning, som centralrådet någon dag före ikraftträdandet av överenskommelsen om behovsprövning gav, meddelades, att de övervakande instanserna hade möjligheter att på olika sätt »pricka» de fastighetsägare som icke komme att åtfölja den ifrågakvarande överenskommelsen. På vad sätt denna prickning skulle ske angavs icke. Ej heller förklarades närmare med vad rätt uthyrningsnämnderna respektive centralrådet skulle kunna ge överenskommelsen ett sken av officiellt rättesnöre genom sanktioner mot de fastighetsägare som icke ville ansluta sig till avtalet.

Behovsprövningen är ett frivilligt åtaganden, vilket innebär att rättsliga åtgärder icke kan vidtagas mot den som vid uthyrning icke tillämpar normerna och de angivna undantagsbestämmelserna. Införes sanktioner av olika slag för avvikelser från de angivna normerna har skillnaden mellan den frivilliga överenskommelsen och den av

Interpellation ang. tillämpningen av överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

hyresregleringskommittén förordade lagstiftningen de facto upphävt. Den bestående olikheten blir att i lagstiftningsfallet som övervakande myndigheter skulle fungera de kommunala bostadsförmedlingarna och länsstyrelserna, medan vid den nu träffade överenskommelsen uthyrningsnämnderna, respektive centralrådet får ansvara för att de angivna normerna åtföljs. En sådan utveckling kan icke ha avsetts. Den strider efter vad det synes direkt mot själva undermeningen i överenskommelsen.

Behovsprövningen har även ur en annan synpunkt väckt berättigad uppmärksamhet. Endast någon dag efter det den trätt i kraft lät representanter för landets tre största bostadsförmedlingsorgan meddela, att de av regeringen uppdragna normerna för behovsprövning icke utan avsevärda skadeverkningar skulle kunna följas av bostadsförmedlingarna. De skulle bl. a. leda till uppkomsten av s. k. barnrikehus, vilket kunde medföra sociala vådor och otrivsighet. Att bostadsförmedlingarna på detta sätt framför betänkligheter mot den ifrågavarande behovsprövningen ter sig i och för sig icke anmärkningsvärt. Redan hyresregleringskommittén hade uttalat, att avsikten icke var att bostadsförmedlingarna skulle tvingas att följa de angivna rekommendationerna och att förmedlingarna ej skulle hindras att tillämpa tidigare av dem fastslagen praxis beträffande fördelningen av lägenheter. Förmedlingarnas nu tillkännagivna ovilja att ansluta sig till de av regeringen accepterade normerna för behovsprövning måste det oaktat sägas innebära ett rent underkännande av dessa. Regeringen har genom att tvinga fram den ifrågavarande överenskommelsen icke på något sätt förbättrat bostadsläget, utan har genom regleringarnas olyckliga utformning lyckats åstadkomma en ytterligare splittring på bostadsmarknaden, denna gång mel-

lan å ena sidan bostäder, som för uthyrning disponeras av bostadsförmedlingarna, vilket utgör det alldeles övervägande antalet bostäder, och å andra sidan övriga uthyrningsbara lägenheter. Som en tredje kategori kan nämnas de lägenheter som blir föremål för byte.

Den under lagstiftningshot framtvungade överenskommelsen har härigenom enligt min uppfattning snarare visat sig vara till skada än till nytta för de bostadssökande. Den ensamståendes möjligheter att skaffa sig en fullvärdig bostad har med behovsprövningens nuvarande utformning mer eller mindre gjorts beroende av slumpen. Men även de nygiftas, de unga familjernas problem har ytterligare accentuerats. Genom uthyrningsnämnderna har sådan familj visserligen möjlighet att erhålla en enrumslägenhet, och när familjen sedermera växer kan den formellt få en större bostad. Detta trappstegsvisa uppflyttande till större lägenheter medför emellertid höga flyttningskostnader och andra dryga utgifter, som de unga äktenskapen kan ha svårt att bära. Utan behovsprövningens trånga gradering skulle de unga familjerna i flera fall kunna hyra en större lägenhet redan från början och därigenom undgå den onödiga kostnadskrävande omgången över enrumslägenheterna.

På grund av vad ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande frågor:

1. Anser herr justitieministern det i överensstämmelse med den frivilliga karaktären i överenskommelsen om bostadsfördelningen att genom olika slag av prickningar tvinga fastighetsägarna till överenskommelsens efterlevnad?

2. Har herr justitieministern uppmärksamheten riktad på den bristande överensstämmelse som råder mellan bostadsförmedlingarnas och uthyrningsnämndernas fördelningsnormer?

Denna anhållan bordlades.

§ 18.

Interpellation ang. frågan om införande av fem dagars arbetsvecka.

Herr HAGBERG i Stockholm (k) erhöjll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Den starka och enhetliga opinionen bland arbetarna och en stor del av tjänstemännen för femdagarsveckan har uttryckts i bestämda krav från de många fackförbundskongresser som hållits detta år om en ny arbetstidslagstiftning. Hetsen, förslitningen och jäktet, som lett till en oerhörd ökning av antalet olycksfall i arbetet och en motsvarande ökning av antalet som drabbats av yrkessjukdomar, gör att reformen framstår som oundviklig och brådskande. Stora grupper arbetare tvingas på grund av hetsen och förslitningen att stanna hemma en arbetsdag i veckan, vilket samtidigt försämrar deras arbetsinkomst. Den väldiga produktivitetsökningen har samtidigt anförts som bevis för de gynnsamma ekonomiska möjligheterna att nu genomföra en reform.

Ett av många uttryck för hur nödvändig reformen anses vara är att vissa arbetargrupper på sidan av lagstiftningen försöker pressa igenom femdagarsveckan. Även i samband med förhandlingar om nya avtal kommer med största säkerhet stora arbetargrupper att försöka åstadkomma en arbetstidsförkortning.

Sådana försök har även rekommenderats i samband med årets fackförbundskongresser. Men samtidigt har dessa kongresser påvisat vilka svårigheter som föreligger att via avtalen och genom lokala initiativ förkorta arbetsveckan. Särskilt har understrukits vilket frenetiskt motstånd som rests från företagsledningarnas sida mot partiella eller till smärre grupper begränsade reformer av arbetstiden. Därför torde numera opinionen inom den fackliga rörelsen vara ganska enhetlig för en lagstiftning i frågan. Detta utesluter naturligtvis inte ansträngningar för att

medan en sådan lagstiftning förberedes genom separata uppgörelser åtminstone i vissa fack framtinga en övergång till femdagarsveckan.

Inom riksdagen har under senare tid skett en stark oponentsförskjutning till förmån för kravet om en förkortning av arbetstiden. Vid årets riksdag uttalade sig andra kammaren med 105 röster mot 88 för yrkandet om en utredning av frågan. I första kammaren fälldes visserligen samma yrkande av en obetydlig majoritet, men man bör kunna utgå ifrån att denna tillfälliga majoritet inte är representativ för uppfattningen hos kammarens flertal. Detta gör att frågan kommer igen, varvid utgången på grund av den starka opinionen ute i landet inte gärna kan bli mer än en, nämligen stöd åt kravet på arbetstidsförkortning.

Det förefaller dock naturligt att regeringen tar ett skyndsamt initiativ och inte avvaktar en ny omgång av frågan i riksdagen under nästa år. Några formella hinder för att tillsätta en utredning som klarlägger frågan om en ny arbetstidslag och leder till en förkortning av arbetstiden till 40 timmar per vecka, helst fördelade på fem dagar, kan inte föreligga. Reella skäl därför finnes däremot både genom årets riksdagsbehandling av ärendet och de krav, som framförts av en enhetlig opinion bland arbetare och stora grupper av tjänstemän via årets fackliga kongresser.

Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande spörsmål:

Har statsrådet för avsikt att inom den närmaste tiden uppta frågan om fem dagars arbetsvecka till behandling, exempelvis genom att tillsätta en speciell utredning eller genom att utvidga direktiven för den arbetstidsutredning som arbetar med översynen av arbetstidslagen?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. utbildningen av lärare på enhetsskolans högstadium m. m. —
Interpellation ang. rådmannen F. Lundquists avlöningsförmåner.

§ 19.

Interpellation ang. utbildningen av lärare
på enhetsskolans högstadium m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Herr HÅSTAD (h), som anförde: Herr talman! När riksdagen år 1950 hade att taga ställning till riktlinjerna för det svenska skolväsendets utveckling, uttalade den bl. a., att undervisningen på vart och ett av enhetsskolans tre stadier i första hand skall bestridas av lärare, som särskilt utbildats för stadiet i fråga.

Vad beträffar utbildningen av lärare för enhetsskolans högstadium — realskolan — har det förutsatts, att en blivande realskollärare i regel skall ha avlagt filosofie ämbetsexamen med minst sex betyg. Med hänsyn bl. a. till svårigheterna för vissa av enhetsskolorna att utnyttja alla lärartimmar skulle emellertid även folkskollärare (mellanskollärare), som avlagt tentamen för fyra akademiska betyg, erhålla adjunktskompetens. En utbildning, som skulle leda till kompetens för partiell tjänstgöring på realskolestadiet, skulle kunna bestå av mellanskollärareutbildning jämte två akademiska betyg eller eventuellt en av lärarhögskolan kontrollerad utbildning.

Enligt uppgift har emellertid nu — under förutsättning av riksdagens godkännande — en överenskommelse träffats mellan civildepartementet och folkskolläraryrket, enligt vilken tjänster skall inrättas på realskolestadiet för folkskollärare, som tjänstgjort tre år som folkskollärare och avlagt två akademiska betyg eller genomgått en av skolöverstyrelsen anordnad ettårig kurs. Dispens från de akademiska utbildningskraven skulle kunna ges dem, som uppehållit tjänst i realskolan under ett par år.

Då antalet sådana tjänster enligt

överenskommelsen skulle uppgå till mellan 6 000 och 7 000 kommer — om man utgår från skolkommissionens beräkningar — mindre än hälften av tjänsterna på enhetsskolans högstadium att besättas av sådana, som »särskilt utbildats för stadiet i fråga».

Även om bristen på läroverkslärare under de närmaste åren gör det nödvändigt, att under en övergångstid lärare med annan utbildning än fil. mag. examens tas i anspråk som lärare i realskolorna och på enhetsskolans högstadium, och även om det självfallet är önskligt att underlätta för dugande folkskollärare att vidareutbilda sig för lärartjänster på nämnda stadium, så kan det inte gärna vara tänkbart, att det synnerligen viktiga spörsmålet om detta skolstadiums lärarkår avgöres såsom ett rent löneärende. Det synes mig självklart att en grundlig utredning från pedagogiska och andra utgångspunkter måste föregå ett sådant beslut.

Med anledning härav får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta spörsmålet:

Har herr statsrådet för avsikt att innan lönepropositionen i ärendet förelägges riksdagen företa en utredning och framlägga förslag om annan utbildning och kompetens för lärarna på enhetsskolans högstadium än den som tidigare förutsatts såsom den erforderliga?

Denna anhållan bordlades.

§ 20.

Interpellation ang. rådmannen F. Lundquists avlöningsförmåner.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SENANDER (k), som yttrade: Herr talman! Enligt uppgift äger den för olika bedrägeribrott till straffarbe-

Fråga om remiss av motionen II: 617.

te och avsättning dömde rådmannen Folke Lundquist uppbära lön om 2 000 kronor per månad tills dess domen vunnit laga kraft. För flertalet andra statstjänstemän torde icke en så generös tillämpning av avlöningsreglementet gälla.

De brott den dömde rådmannen gjort sig skyldig till och omständigheterna i samband därmed har väckt stark förbittring hos allmänheten. Meddelandet att han, trots att han genom domstol avsatts från sin befattning, äger uppbära lön, har självfallet ytterligare ökat förbittringen.

Med hänvisning till ovanstående hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Överväger statsrådet några åtgärder i syfte att förhindra att lön utbetalas till den till straffarbete och avsättning dömde rådmannen Folke Lundquist?

Denna anhållan bordlades.

§ 21.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 234, angående täckning av kostnaderna för svenskt deltagande i stilleståndsövervakning samt vid repatriering av krigsfångar i Korea tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 22.

Anmäldes, att fröken *Vinge* till herr talmannen under sammanträdet avlämnat en motion, nr 617, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag angående pensionsbestämmelser för hos riksdagen anställda tjänstemän.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 2.30 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 20 oktober.

Kl. 4 em.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på bordet vilande proposition, nr 234, angående täckning av kostnaderna för svenskt deltagande i stilleståndsövervakning samt vid repatriering av krigsfångar i Korea.

§ 2.

Fråga om remiss av motionen II: 617.

Föredrogs den på kammarens bord liggande motionen nr 617 av fröken *Vinge* i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag angående pen-

sionsbestämmelser för hos riksdagen anställda tjänstemän.

Därvid anförde:

Herr TALMANNEN: Enligt § 55 riksdagsordningen må motion, som föranledes av en Kungl. Maj:ts proposition, vars behandling uppskjutits till höst-session, väckas vid sessionens början. Något motsvarande stadgande finnes däremot icke för det fall att behandlingen av framställning från något riksdagens verk blivit uppskjuten till höst-sessionen. Jag finner mig därför förhindrad att framställa proposition om

remiss till utskott av den nu föredragna motionen nr 617 av fröken Vinge m. fl.

Fröken VINGE (fp): Herr talman! Jag är övertygad om att flertalet av riksdagens ledamöter, när riksdagen vid slutet av vårsessionen beslöt att uppskjuta till höstsessionen behandlingen av bl. a. riksgäldsfullmäktiges utlåtande angående pensionsbestämmelser för hos riksdagen anställda tjänstemän, utgick från att detta innebar att motionsrätt förelåg vid höstsessionens början. Av de diskussioner som förts man och man emellan sedan i går har jag fått klart för mig, att meningarna är delade i fråga om motionsrätten. Herr talmannen har nu uttalat som sin åsikt att motionsrätt inte föreligger, och jag vill inte polemisera mot talmannen utan skall i stället försöka att på annat sätt bringa motionens innehåll till bankoutskottets kännedom.

När jag ändå begärt ordet under denna punkt är det för att understryka, att hela det komplex av frågor som sammanhänger med motionsrätten dels vid höstsessionen, dels i anledning av framställningar från bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige, tydligen behöver en översyn. Om herr talmannens tolkning är riktig, skulle ju rent teoretiskt den situationen kunna uppstå, att en framställning rörande något av riksdagens verk förelades riksdagen så sent, kanske på vårsessionens sista dag, att ingen möjlighet att motionera funnes. Riksdagens ledamöter skulle med andra ord ha mindre inflytande över riksdagens egna verk än över statsförvaltningen i övrigt. Detta strider mot andemeningen i den serie av beslut i hithörande frågor, som riksdagen fattat de senaste åren.

För dagen skall jag, herr talman, inte framställa något yrkande.

Herr HÅSTAD (h): Herr talman! Som det framgått både av vad herr talmannen har andragit och av vad fröken

Fråga om remiss av motionen II:617.

Vinge har sagt har det här uppkommit en egendomlig situation.

Så mycket är fullkomligt tydligt — och jag har under förmiddagen försökt studera akterna, att den kommitté, som sysslade med riksdagens arbetsformer och avgav sitt betänkande 1947 och av vilken även herr talmannen var ledamot, klart och tydligt sade ifrån — jag har inte akterna med mig, ty jag var inte beredd på en debatt — att motioner med anledning av framställningar från något riksdagens verk alltigenom skulle jämföras med motioner till följd av propositioner. Detta står uttryckligen i betänkandet, och det är så klart utsagt som det över huvud taget kan vara.

Samma deklARATION göres också i den kungl. propositionen ang. arbetsformerna 1948, där det framhålls hur viktigt det är att riksdagen i fråga om sina egna framställningar inte sättes i någon annan och sämre klass än när det gäller propositioner. Även det särskilda utskottet förenade sig härom.

Men hur grundligt vårt svenska lagstiftnings- och lagskrivningsarbete än är, kan det inträffa olyckor, och det har uppenbarligen i detta fall skett två olyckor. När jag i förmiddags sökte kontakt med den juridiske sekreteraren i vår kommitté av 1947, borgmästare Bendz i Halmstad, framgick det nämligen, att det inte fanns något uttryck i kommitténs grundlagstext, som fullt svarar mot vad vi har deklarerat i vår motivering. Och när sedan ett tillägg i denna riktning gjordes av regeringen i dess proposition, så uppkom den felaktighet som här nu har påtalats, nämligen detta att man bara hänvisar till andra stycket av 55 § och inte också till tredje stycket. Tidsnöden i alla instanserna må förklara denna lapsus, som först efter fem år upptäckts.

Jag tror, herr talman, att jag var den ledamot av kommittén som först tog upp denna fråga och framhöll, hur angeläget det var att riksdagen i fråga

Fråga om remiss av motionen II: 617.

om framställningar rörande sina egna verk hade samma rättigheter som när det gäller propositioner. Det är därför alldeles givet att jag nu helt ansluter mig till den uppfattning, som fröken Vinge givit uttryck åt, nämligen att vi måste överse denna paragraf. Frågan är om man inte ändå, med mycket god vilja, i denna paragraf skulle kunna tolka in en underförstådd hänvisning till tredje stycket. Men den föreliggande frågan är inte av den natur, att vi bör ta upp någon strid med herr talmannen om hans tolkning, för vilken vi har all respekt. Därför hoppas jag att antingen konstitutionsutskottet självt eller också någon enskild motionär under denna riksdagsperiod tar initiativ till en rektifiering på denna punkt. Den behöver ju bara inskränka sig till att man i fjärde momentet säger: Vad som i andra och tredje stycket sägs... Då är ju saken fullt klar.

Herr andre vice talmannen OLSSON (fp): Det är en underlig situation som har uppstått i anledning av fröken Vinges motion. Men då det nu förhåller sig så, att grundlagen skall tolkas efter sin ordalydelse — som här knappast medger någon intolkning av avvikande mening — och när den förefintliga bestämmelsen i § 55, som reglerar det ärende vi nu har till behandling, inte synes lämna rum för någon tvekan i frågan om tolkningen, hemställer jag att kammaren måtte godkänna talmannens remissvägran.

Vidare yttrades ej. Kammaren godkände herr talmannens vägran att framställa proposition på remiss till utskott av ifrågasvarande motion.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Svensson* i Ljungskile vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och che-

fen för justitiedepartementet angående åtgärder för stärkande av rättsordningen i vårt land, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Gustafson* i Göteborg vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Wedén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder i syfte att göra den statliga bostadspolitiken mera ägnad att stimulera särskilt effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Helén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående fastställandet av dyrtortsgrupp för Stockholms grannkommuner.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Dahlén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepar-

tementet angående vissa ändringar av överenskommelsen om frivillig bostadsfördelning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs den av fru *Sandström* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående den av AB Linjebuss bedrivna verksamheten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Föredrogs den av herr *von Friesen* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående förstärkande av epidemiberedskapen, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

Föredrogs den av fru *Sjöstrand* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående placeringen av Eksjö stad i dyrortsgrupp.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11.

Föredrogs den av herr *Dickson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående placeringen av Lerums kommun i dyrortsgrupp.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12.

Föredrogs den av fröken *Vinge* vid kammarens nästföregående sammanträ-

de gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående effektivisering av arbetet med gallring av statliga myndigheters arkiv.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13.

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående den statliga priskontrollen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14.

Föredrogs den av herr *Braconier* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående rätt för nyhetsbyråer till anonymitetsskydd.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 15.

Föredrogs den av herr *Birke* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående tillämpningen av överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 16.

Föredrogs den av herr *Hagberg* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående frågan om införande av fem dagars arbetsvecka.

Kammaren biföll denna anhållan.

Interpellation ang. statsunderstöden till musikcirkelverksamheten.

§ 17.

Föredrogs den av herr *Håstad* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående utbildningen av lärare på enhetsskolans högstadium m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 18.

Föredrogs den av herr *Senander* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående rådmannen F. Lundquists avlöningsförmåner.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 19.

Interpellation ang. statsunderstöden till musikcirkelverksamheten.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **WIDÉN** (fp), som yttrade: Herr talman! Under punkten »Understöd åt studiecirkelverksamhet» i åttonde huvudtiteln till 1953 års riksdag anför statsrådet:

»Det har vidare ansetts önskvärt, att ungdomscirkelarna i musik kunde upptaga även medlemmar, som ej fyllt 14 år, utan att fördenskull gå miste om rätten till statsbidrag. 1944 års folkbildningsutredning har i sitt betänkande del II angående det estetiska folkbildningsarbetet (SOU 1948: 30) bland annat föreslagit, att de nu berörda begränsningarna skulle slopas beträffande musikcirkelarna. Jag finner det motiverat, att musikcirkel må kunna erhålla statsbidrag även för den del av verksamheten, som utgöres av undervisning

av mindre grupper inom cirkeln eller av enskilda cirkelmedlemmar såsom en förberedelse till cirkelns gemensamma arbete. Med hänsyn till att den musikaliska begåvningen ofta redan tidigt gör sig gällande och torde kunna tillvaratas och skolas även hos ungdomar under 14 år, synes vidare *ett slopande av den nedre åldersgränsen för ungdomscirkelarna vara motiverat beträffande musikcirkelarna.* (Kurs av mig.) Jag förordar därför, att de ifrågavarande statsbidragsbestämmelserna ändras i enlighet med vad jag nu anfört.»

Riksdagen beslöt att godkänna av departementschefen förordade ändringar av grunderna för statsunderstödet åt studiecirkelverksamheten, att tillämpas från och med budgetåret 1953/54.

I kungl. skolöverstyrelsens anvisningar angående statsbidrag till musikcirkelarna att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54 anföres, att i musikcirkelarna, som anordnas såsom ungdomscirkelarna, må även deltagare under 14 år deltaga. Dock skall sådan cirkel ha minst 5 medlemmar i åldern 14—18 år.

Såsom framgår av här anförda referat av skolöverstyrelsens beslut har enligt min mening något slopande av den nedre åldersgränsen för musikcirkelarna i motsats till riksdagens beslut icke kommit till stånd. Jag anhåller därför om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande frågor:

Anser herr statsrådet, att skolöverstyrelsens anvisningar är i överensstämmelse med riksdagens beslut om ändringar i grunderna för statsunderstöd till musikcirkelverksamheten?

Om en sådan överensstämmelse inte föreligger, vill herr statsrådet då medverka till att villkoren för statsbidrag till musikcirkelarna för budgetåret 1953/54 bringas i överensstämmelse med riksdagens beslut?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. företagsbeskattningskommitténs förslag beträffande investeringsfonder för fartyg. — Interpellation ang. sättet för värdering av skador å enskild egendom i samband med militära övningar.

§ 20.

Interpellation ang. företagsbeskattningskommitténs förslag beträffande investeringsfonder för fartyg.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SCHMIDT (fp), som anförde: Herr talman! I motioner I: 234 och II: 352 av den 27 januari 1953 hemställdes bland annat, att riksdagen måtte antaga bestämmelser om rätt för rederier att i beskattningsavseende fördela köpeskilling för fartyg, som avyttrats under åren 1952—1954 på fem år. Liknande yrkande har motionsvis framställts vid 1951 års riksdag. Ävenledes har Sveriges redareförening i skrivelse den 2 december 1952 till Kungl. Maj:t hemställt att Kungl. Maj:t ville till innevarande års riksdag framlägga förslag till liknande bestämmelser som förordats i motionerna. Framställningen har överlämnats till företagsbeskattningskommittén.

Motionerna föranledde ej någon riksdagens åtgärd. Bevillningsutskottet uttalade nämligen i sitt betänkande nr 18, att resultatet av kommitténs behandling av ärendet borde avvaktas, innan lagstiftningsåtgärder vidtoges. Utskottet förutsatte därvid, »att därest behov kan anses föreligga av omedelbara åtgärder i ärendet, detta beaktas av kommittén».

Företagsbeskattningskommittén har nu till Kungl. Maj:t inlämnat vissa förslag bland annat i förevarande fråga gående ut på rätt för skattskyldiga att vid avyttring av fartyg avsätta den genom försäljningen framkomna vinsten till en provisorisk investeringsfond för framtida anskaffning av ersättnings-tonnage.

I det ovissa läge rederinäringen för närvarande befinner sig, och härvidlag åsyftas särskilt det medelstora och mindre tramptonnagets ogynnsamma situation, är det av intresse och stor betydelse, att de rederiföretag som sträva till en i konkurrenshänseende nödvän-

dig förnyelse av sitt tonnage snarast möjligt efter remisstidens utgång och efter det överväganden kunnat ske inom finansdepartementet kunna erhålla informationer om regeringens avsikter och planerade åtgärder i fråga om kommitténs förslag. Frågan är av desto större vikt, som ännu så länge äldre tonnage fördelaktigt kan avyttras, under det att de svenska varven alltjämt är belagda med order å nybyggnader för flera år framåt.

Jag får därför hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet villig att, så snart överväganden kunnat ske inom departementet med anledning av företagsbeskattningskommitténs förslag beträffande investeringsfonder för fartyg, då meddela, huruvida statsrådet anser det troligt att förslag skall kunna föreläggas 1954 års riksdag i så god tid och med sådan innebörd, att lagstiftningen kan avse även de försäljningar som göres under innevarande beskattningsår?

Denna anhållan bordlades.

§ 21.

Interpellation ang. sättet för värdering av skador å enskild egendom i samband med militära övningar.

Herr LARSSON i Luttra (bf) erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Under de stora militära fälttjänstövningarna innevarande höst i Skaraborgs och Älvsborgs län har betydande skador anställts på mark, vägar, växande gröda och skog. Värdering av dessa skador pågår nu för bestämmande av ersättningar till de skadelidande. Värderingen utföres av en värderingsnämnd med dels militära representanter och dels av länsstyrelsen utsedda värderingsmän och tillgår i regel så, att två eller flera ledamöter av nämnden

Interpellation ang. en översiktlig redogörelse för kostnaderna för genomförda socialåtgärder.

besiktigar skadorna på varje enskild fastighet och därefter om möjligt omedelbart träffar överenskommelse med den skadelidande om ersättnings storlek.

Detta förfaringssätt har förorsakat mycket missnöje bland markägarna. Vissa skador, särskilt de som gäller skog, kan vara mycket svåra att bedöma vad gäller deras framtida ekonomiska verkningar. Det finns ofta behov för markägaren av att ha tillgång till sakkunnig hjälp för att kunna få fram en riktig värdering.

Det skulle vara av stort värde, om markägarna vid sammanträden orienterades om värderingsnormer m. m. och då hade möjlighet att uttala sin mening härvidlag. Sådana sammanträden kunde lämpligen ordnas genom jordbrukarnas fackliga organisationer och skulle kunna hållas före fälttjänstövningarna. Genom en sådan ordning skulle värderingen av skadorna kunna utföras fortast möjligt efter fälttjänstövningarna. Om den enskilde sakägaren på detta sätt är orienterad om värderingsgrunderna, kan han själv lättare värdera skadorna och därmed på ett helt annat sätt bedöma om de erbjudna ersättningsbeloppen är tillfredsställande.

Det måste ur olika synpunkter vara synnerligen angeläget att de skador, som fälttjänstövningarna åsamkar befolkningen i berörda trakter, blir på ett rättvist och tillfredsställande sätt reglerade.

Med hänvisning till vad här anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

Anser statsrådet det nu tillämpligt att förfaringssättet för värdering av skador på enskild egendom i samband med militära övningar tillfredsställande, särskilt med hänsyn till den enskilde sakägarens möjlighet att över-

blicka och bedöma de erbjudna ersättningsarnas skälighet?

Om så icke är fallet, avser statsrådet då att vidtaga sådana åtgärder, att en rättvisare och mera tillfredsställande värdering av ifrågavarande skador kan komma till stånd?

Denna anhållan bordlades.

§ 22.

Interpellation ang. en översiktlig redogörelse för kostnaderna för genomförda socialåtgärder.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr CASSEL (h), som anförde: Herr talman! De totala socialutgifterna uppgick 1949 till närmare 2,5 miljarder kronor. 1950 hade utgifterna stigit till 2 668 miljoner kronor för att till år 1951 öka med icke mindre än 13 procent till över 3 miljarder kronor. I medeltal uppgick socialutgifterna för år 1951 till 426 kronor per invånare. Sedan år 1951 har emellertid väsentliga förändringar skett, bl. a. en uppjustering av folkpensionerna, och det synes därför icke orimligt att antaga att de totala utgifterna numera närmar sig 4-miljarderstrecket.

Ett genomförande av de utredningsförslag på socialvårdens område, som omnämnts i en inom socialdepartementet upprättad promemoria i samband med 1953 års utredning rörande automatiska utgiftsförändringar men till vilka förslag slutlig ställning ej tagits, kommer sannolikt att medföra en avsevärd ytterligare utgiftsstegring. Härtill kommer kostnaderna för den påtänkta allmänna pensionsförsäkringen, förbättringen av alkoholist-, sinnesslö-, sinnessjuk- och vanförevården m. m. samt de oberäkneliga utgifterna för den allmänna sjukförsäkringen. Från vårt håll har flera gånger med eftertryck framhållits att det är alldeles nödvän-

Interpellation ang. en översiktlig redogörelse för kostnaderna för genomförda socialåtgärder.

digt att en samlad plan snarast göres upp där angelägenhetsgraden av olika sociala åtgärder väges mot varandra och där de totala kostnaderna ställes i relation till det skattetryck som måste bli en följd av utgifterna.

För att riksdagens ledamöter och allmänheten skall kunna överblicka detta svårtillgängliga fält av den statliga och kommunala verksamheten synes det i avbidan på en sådan plan angeläget att femte huvudtiteln inledes med en översiktlig redogörelse över vilka kostnader de redan genomförda socialåtgärderna medför och i framtiden kommer att medföra samt vilka ytterligare krav som planerade kollektiva hjälpåtgärder kan komma att ställa på medborgarna och statskassan.

På grund av vad ovan framhållits anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet delge kammaren sin uppfattning angående möjligheten och lämpligheten av att i femte huvudtiteln lämna en översiktlig redogörelse över vilka kostnader de redan genomförda socialåtgärderna medför och i framtiden kommer att medföra samt vilka ytterligare krav som planerade kollektiva hjälpåtgärder kan komma att ställa på medborgarna och statskassan?

Denna anhållan bordlades.

§ 23.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skri-

velse, nr 392, till Konungen angående auktorisering för offentlig kemisk undersökningsverksamhet.

§ 24.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens andra kammare.

För utrikes resa anhålles om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 22 oktober till och med 7 december 1953.

Stockholm den 19 oktober 1953.

Gösta Åqvist.

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 25.

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, med förslag till kommunallag m. m., nämligen

nr 618 av herr *Nihlfors*,

nr 619 av herrar *Hammar* och *Hagård*,

nr 620 av herr *Adamsson*,

nr 621 av herr *Ekdahl m. fl.*,

nr 622 av herr *Persson* i Norrby *m. fl.*,

nr 623 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*,
och

nr 624 av fru *Sjöstrand m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.20 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 21 oktober.

Kl. 2 em.

§ 1.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till konstitutionsutskottet följande å kammarens bord vilande motioner, nämligen:

nr 618 av herr *Nihlfors*;

nr 619 av herrar *Hammar* och *Hagård*;

nr 620 av herr *Adamsson*;

nr 621 av herr *Ekdahl m. fl.*;

nr 622 av herr *Persson* i Norrby *m. fl.*;

nr 623 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*; och

nr 624 av fru *Sjöstrand m. fl.*

§ 2.

Föredrogs den av herr *Widén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående statsunderstöden till musikcirkelverksamheten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Schmidt* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående företagsbeskattningskommitténs förslag beträffande investeringsfonder för fartyg.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Larsson* i Luttra vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående sättet

för värdering av skador på enskild egendom i samband med militära övningar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Cassel* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående en översiktlig redogörelse för kostnaderna för genomförda socialåtgärder.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Interpellation ang. AB Radiotjänsts kortvägssändningar.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HÅSTAD (h), som anförde: Herr talman! På senaste tiden har en viss gren av AB Radiotjänsts verksamhet av olika omständigheter kommit i förgrunden. Jag syftar på det s. k. utlandsprogrammet, d. v. s. sändningarna på svenska och främmande språk avsedda för dels vissa kategorier svenskar utomlands eller till sjöss, dels utländsk publik som önskar få en uppfattning om vad som händer och sker i Sverige, inte minst hur svensk opinion reagerar i utrikespolitiska sammanhang. Dessa för vårt land synnerligen betydelsefulla utsändningar — som pågår nästan hela dygnet på sju olika språk — har av tekniska skäl först på sistone kunnat avlyssnas av intresserade i Sverige, tills vidare blott i Stockholm.

Interpellation ang. AB Radiotjänsts kortvågssändningar.

Det är uppenbart att denna gren av Radiotjänsts verksamhet ligger något vid sidan av den, för vilken statsmakterna givit företaget »oktroj». Några särskilda anordningar i företagets ledning har emellertid inte vidtagits med tanke på dessa sändningar trots att deras syfte och karaktär så avsevärt skiljer sig från riksprogrammets.

Man frågar sig sålunda, i vad mån det är sörjt för att Radiotjänsts kortvågssändningar har den kontakt med myndigheter och enskilda organisationer, som härvid kan tänkas ha direkta intressen att bevaka. Jag syftar närmast på utrikes- och handelsdepartementen, Svenska institutet, Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, sjöfolkets olika fackorganisationer, missionssammanslutningar, Exportföreningen etc. Visserligen finnes radionämnden, men frågan är om denna med hänsyn till sin instruktion och sin sammansättning kan fylla den av mig åsyftade koordinerande och kontrollerande funktionen.

Det måste också understrykas, att det ovillkorligen ligger i statsmakternas intresse att denna verksamhet bedrivs på ett sådant sätt, att dess objektivitet aldrig får ifrågasättas. Dessa sändningar betecknas ju ofta såsom »vår andes stämma i världen».

Med hänvisning till vad jag här ovan anfört anhåller jag om kammarens

medgivande att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande spørgsmål:

Har herr statsrådet för avsikt att vidta sådana mått och steg i fråga om Radiotjänsts handhavande av kortvågssändningarna till utlandet, att dessa tillkommer efter bästa möjliga kontakt med de myndigheter och organisationer, som härvid har direkta intressen att bevaka, samt säkerställa att utsändningarna får den mest ändamålsenliga, effektiva och objektiva utformning?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Herr talmannen anmälde, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående pension för f. d. städerskan vid riksdagshuset Karin Andersson, född Hedlund.

Denna anmälan bordlades.

§ 8.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.05 em.

In fidem
Gunnar Britth.